

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**КІБІК О.М., РЕДІНА Є.В., ХАЙМІНОВА Ю.В.,
КОТЛУБАЙ В.О., ПРИМАЧЕНКО І.Ф.,
КАЛМИКОВА Н.Ю.**

МАКРОЕКОНОМІКА. МІКРОЕКОНОМІКА.

ПРАКТИКУМ

Одеса
2021

УДК 339.5(075.8)

Рецензенти:

Слободянюк О.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування» Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету;

Отливанська Г.О. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки підприємства та корпоративного управління Державного університету інтелектуальних технологій та зв'язку

Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка : практикум. Одеса, 2020. 76 с.

Практикум відповідає програмі навчальної дисципліни «Макро- та мікроекономіка». В практикумі представлено завдання, кейси, питання для самоперевірки, питання для обговорення з дисципліни, а також список рекомендованої літератури.

Практикум призначений для здобувачів вищої освіти, що отримують ступінь бакалавра у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 «Менеджмент», буде корисним для підготовки здобувачів, що отримують освіту з економічних, управлінських та правової спеціальностей.

Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія».
Протокол № 4 від 7 липня 2021 р.

© Кібік О.М., Редіна Є.В., Хаймінова Ю.В.,
Котлубай В.О., Калмикова Н.Ю. , 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МІКРОЕКОНОМІКА	
1.1. Характеристика сучасної економіки	6
1.2. Предмет і метод мікроекономіки	8
1.3. Теорія граничної корисності і поведінки споживача	10
1.4. Попит, пропозиція	12
1.5. Теорія виробництва. Витрати виробництва	14
1.6. Ринок досконалої конкуренції	16
1.7. Ринок недосконалої конкуренції	18
1.8. Ринки економічних ресурсів	19
1.9. Домогосподарство як елемент економічної системи держави	24
1.10. Економіка бізнесу	27
РОЗДІЛ 2. МАКРОЕКОНОМІКА	31
2.1. Макроекономіка як наука.....	31
2.2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	33
2.3. Ринок праці. Зайнятість. Безробіття	37
2.4. Ринок товарів	40
2.5. Ринок грошей	42
2.6. Модель макроекономічної рівноваги	46
2.7. Інфляційний механізм	48
2.8. Приватне споживання та приватні інвестиції	51
2.9. Фіскальна політика.....	52
2.10. Монетарна політика.....	56
2.11. Економічна динаміка.....	60
2.12. Економічна діяльність у відкритій економіці.....	63
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ.....	69
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	74

ВСТУП

Сучасна ринкова економіка вимагає від фахівця широких знань у сфері економічної діяльності на різних рівнях. Знання закономірностей поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах дозволяє забезпечити прийняття обґрунтованих рішень щодо вибору обмежених засобів за наявності альтернативних можливостей.

Практикум створений з метою поєднання самостійної роботи здобувача з роботою на лекціях та практичних заняттях. У практикумі представлено завдання, кейси, питання для самоперевірки, питання для обговорення, список рекомендованої літератури.

З метою засвоєння теоретичних знань з кожної теми передбачені практичні завдання, значна частина яких представлені у вигляді кейсових завдань. Це забезпечує самостійність навчання, сприяє глибокому і всебічному вивченню навчальної дисципліни «Мікро- та макроекономіка», дає можливість навчитися швидко й правильно орієнтуватися у вихідній інформації та вирішувати важливі питання, що стосуються державного управління морською галуззю.

Практикум буде корисним для аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що отримують ступінь магістра публічної служби, для підготовки здобувачів, що отримують освіту з економічних, управлінських та правової спеціальностей.

При підготовці практикуму використані статистичні дані, аналітичні матеріали підприємств морегосподарського комплексу, результати наукових досліджень, розробки авторів.

Мікроекономіка як складова частина економічної науки вивчає поведінку і механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами (індивідами, домашніми господарствами, підприємствами, організаціями, так звані мікросистемами), які прагнуть до досягнення цілей в умовах обмеженості ресурсів, окремі ринки та механізм ціноутворення, що обумовлюють обсяг виробництва, розміщення ресурсів та формування доходів. Таким чином, предметом вивчення є обґрунтований вибір мікросистемою напрямку та засобів альтернативного використання обмежених ресурсів.

Метою викладання курсу «Мікроекономіка» є формування у здобувачів базових знань з мікроекономічної теорії, економічної культури, розуміння основних принципів функціонування економічної системи на мікрорівні, економічної політики, навиків прийняття ефективних управлінських рішень.

Основними завданнями дисципліни є надання знань про базові теоретичні положення мікроекономіки; прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення поглиблених курсів тощо.

Макроекономіка як складова частина економічної науки вивчає закономірності функціонування національного господарства як системи відносин всієї національної економіки. Таким чином, предметом вивчення є механізм функціонування та розвитку національної економіки.

Метою викладання курсу «Макроекономіка» є формування у здобувачів базових знань з макроекономічної теорії, зокрема суспільного відтворення формування факторів виробництва та розподілу національного доходу, функціонування агрегованих сегментів національної економіки та забезпечення макроекономічної рівноваги, забезпечення розвитку економіки тощо.

Основними завданнями дисципліни є надання знань про базові теоретичні положення макроекономіки; прищеплення навичок використання інструментарію макроекономічного аналізу; підготовка до вивчення поглиблених курсів тощо.

РОЗДІЛ 1. МІКРОЕКОНОМІКА

ТЕМА 1.1

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

План

1. Основні економічні категорії
2. Структура сучасної економіки.
3. Основні тенденції та проблеми сучасної економіки

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання 1. Обґрунтуйте, як історично змінилися потреби людей, і відповідно які способи їх задоволення?

Завдання 2. Обґрунтуйте, які основні економічні ресурси використовуються людьми в процесі сучасної господарської діяльності по задоволенню потреб?

Завдання 3. Що означає відносна обмеженість економічних ресурсів? Чи можна сподіватися, що в майбутньому з відкриттям нових джерел енергії і нових матеріалів люди розв'яжуть проблему відносної обмеженості ресурсів?

Завдання 4. Обґрунтуйте, чи пов'язаний економічний розвиток України з обмеженістю її ресурсів? Якщо так, то яких саме?

Зміст завдання самостійної роботи

1. Характеристика елементів функціональної структури економіки.
2. Різновиди економічних продуктів.
3. Система економічних потреб.
4. Система економічних інтересів.
5. Основні проблеми сучасного етапу розвитку економіки.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Об'єктом вивчення всіх економічних наук є:
 - а) галузі національної економіки;
 - б) окремі функціональні сторони економіки;
 - в) економіка в цілому;
 - г) все не вірно.
2. Внаслідок обмеженості економічних ресурсів і необмеженості потреб мікроекономічних суб'єктів перед ними постає:
 - а) проблема вибору і оцінки альтернативної вартості рішень;
 - б) проблема координації дій всіх учасників ринку;
 - в) проблема справедливого розподілу доходів;
 - г) проблема грошової оцінки ресурсів;
3. Економічне поняття «обмеженість ресурсів» означає:
 - а) відсутність у країни певних природних ресурсів;
 - б) неможливість задоволення всіх людських потреб;
 - в) стан ресурсів у період економічного спаду;
 - г) високі ціни на товари, які обмежують можливість їх придбання.
4. Економісти стверджують, що кожна економічна система стикається з проблемою обмеженості ресурсів. Це означає, що:
 - а) деякі товари можна купити тільки за дуже високими цінами;

б) слаборозвинені країни мають дефіцит певних товарів; для розвинених країн цієї проблеми не існує;

в) економічні ресурси ніколи не бувають достатніми, щоб задовольнити усі людські потреби;

г) у будь-якій економіці трапляються спади, під час яких виникає нестача певних благ.

5. Що з наведеного не стосується характеристики потреб:

а) потреба – це нужда, що отримала конкретне оформлення;

б) потреби людей безмежні у довгому періоді часу;

в) потреби людей у конкретних продуктах можуть задовольнятися у короткостроковому періоді;

г) потреба – це бажання мати якомога більше якісних їжі, одягу, упорядженого житла тощо;

д) усе зазначене стосується характеристики потреб.

6. Основу піраміди А. Маслоу становлять:

а) потреби в безпеці; б) потреби в саморозвитку;

в) фізіологічні потреби; г) потреби у їжі.

7. Двигуном розвитку економіки виступають:

а) чинники виробництва; б) виробничі можливості; в) суспільні потреби;

г) економічні закони.

8. Ефективна національна економіка передбачає:

а) повне залучення ресурсів;

б) повний обсяг виробництва;

в) виготовлення кожного продукту з найнижчими витратами виробництва;

г) усе перелічене.

9. Яке з тверджень є правильним:

а) породженням і соціальним проявом потреб є економічні інтереси;

б) економічна теорія не розширює своє поле інтересів;

в) гроші – це фізичний капітал;

г) земля як економічний ресурс охоплює всі виготовлені виробничі знаряддя.

10. Економічний закон це:

а) певне правило, що регулює економічні процеси;

б) правова норма, що відноситься до економічних процесів;

в) закон природи;

г) закон ринкової економіки.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення економіки.

2. Визначте сутність та структуру продуктивних сил.

3. Назвіть основні елементи функціональної структури економіки.

4. Дайте характеристику галузевої структури економіки.

5. Опишіть укрупнену схему функціонування економіки.

6. Назвіть основні тенденції розвитку економіки.

7. Охарактеризуйте основні проблеми сучасного етапу розвитку економіки.

Література

1. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
4. Економічна теорія: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
5. Економічна теорія: навч. посіб. у 2 ч. / Н. Г. Ушакова, О. А. Кулініч, Л. М. Зарецька. Частина II. Харків: монограф, 2018. 219 с. URL: lib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2681/1/екон_теорія_посібник_2018_.pdf.

ТЕМА 1.2

ПРЕДМЕТ І МЕТОД МІКРОЕКОНОМІКИ

План

1. Місце мікроекономіки в системі економічних наук.
2. Предмет та об'єкт дослідження мікроекономічної теорії.
3. Основні суб'єкти економічних відносин на мікрорівні.
4. Крива виробничих можливостей. Закон зростання альтернативної вартості.
5. Особливості методології мікроекономіки та основні методи мікроекономіки.
6. Мікроекономічні моделі.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Необхідно визначити цілі, завдання, потенціал, роль різних суб'єктів економічних відносин на мікрорівні. Сформулювати систему економічних взаємовідносин індивіду, домогосподарства, бізнес-структури, держави.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Суть граничного аналізу, моделювання (графічне, аналітичне, табличне), оптимізації та визначення рівноваги тощо.
2. Нормативна і позитивна мікроекономіка.
3. Тезаурус мікроекономіки: благо, попит, пропозиція, ринок, граничні величини, рівновага тощо.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Мікроекономіка вивчає:
 - а) поведінку окремих економічних суб'єктів, котрі приймають рішення в умовах обмеженості ресурсів;
 - б) поведінку виробників, котрі приймають рішення щодо виробництва в умовах обмеженості ресурсів;
 - в) поведінку споживачів, котрі приймають рішення щодо покупок в умовах обмеженості доходу;
 - г) прийняття державою рішень щодо виробництва благ в умовах обмеженості ресурсів.

2. Ринок визначає:
- а) ціни товарів;
 - б) ціни послуг;
 - в) ціни економічних ресурсів;
 - г) будь-які ціни.
3. Мікроекономічною є проблема, що визначає?
- а) взаємозв'язок інфляції та безробіття;
 - б) взаємозв'язок ціни та обсягу попиту на товар;
 - в) взаємозв'язок доходу та заощаджень;
 - г) взаємозв'язок процентної ставки та попиту на гроші.
4. Мікроекономіка не вивчає:
- а) ефективне використання ресурсів;
 - б) необмежені виробничі ресурси;
 - в) максимальне задоволення потреб;
 - г) рідкісність благ.
5. Основними мікроекономічними суб'єктами є:
- а) підприємства та банки;
 - б) наймані робітники та підприємці;
 - в) споживач і фірма;
 - г) ринки товарів і ресурсів.
6. Економічні ресурси...
- а) є обмеженими;
 - б) мають цінність;
 - в) купуються і продаються;
 - г) всі відповіді правильні.
7. Проблема вибору, з якою стикаються економічні суб'єкти, - це те, що:
- а) всі люди прагнуть якнайкраще задовольнити свої потреби;
 - б) всі люди мають різні смаки та уподобання;
 - в) потреби людей безмежні, а ресурси обмежені;
 - г) всі люди прагнуть вищого рівня добробуту.
8. Як можна вирішити проблему обмеженості ресурсів:
- а) усі країни світу стануть постіндустріальними суспільствами;
 - б) будуть знайдені практично невичерпні джерела енергетичних ресурсів;
 - в) країни відмовляться від конкуренції на користь співробітництва;
 - г) не може бути вирішена за жодних умов.
8. Як можна виробити більшу кількість будь-якого продукту, коли всі ресурси вже задіяні?
- а) можуть виробити тільки приватні підприємці;
 - б) можна виробити тільки за рахунок скорочення виробництва деяких інших товарів;
 - в) може виробити тільки державний сектор економіки;
 - г) не можна виробити взагалі.

Питання для самоконтролю

1. Визначте місце мікроекономіки в системі економічних наук.
2. Що є предметом дослідження мікроекономічної теорії?

3. Що є об'єктом дослідження мікроекономічної теорії?
4. Коротко охарактеризуйте основні суб'єкти економічних відносин на мікрорівні.
5. Охарактеризуйте взаємозв'язки основних суб'єктів економічних відносин на мікрорівні.
6. Охарактеризуйте криву виробничих можливостей.
7. Сформулюйте закон зростання альтернативної вартості.
8. Якими є особливості методології мікроекономіки та основні методи мікроекономіки?
9. Назвіть та охарактеризуйте мікроекономічні моделі.

Література

1. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
2. Кокарев І.В. Основи економічної теорії: курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 220 с.
3. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навчальний посібник. Івано-Франківськ, «ЛілеяНВ». 2015. 348 с.
4. Основи економічної науки: 2-ге вид. допов. і перероб. Навч. посіб. для студентів, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, П. В. Круш, М. М. Теліщук, Т. В. Рябокінь, М. О. Скорик. К.: Видавничий центр "Кафедра", 2017. – 212 с.
5. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка: пер. з англ. К.: Основи, 1996. 646 с.
6. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Мікроекономіка: підручник. К.: Знання, 2012. 134 с.

ТЕМА 1.3

ТЕОРІЯ ГРАНИЧНОЇ КОРИСНОСТІ І ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

План

1. Методологія маржиналізму та її застосування в мікроекономічному аналізі.
2. Етапи поведінки споживача. Споживання і корисність.
3. Корисність та її види. Теорії корисності. Функція корисності
4. Закон спадної граничної корисності (перший закон Госсена).

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Необхідно сформулювати основні передумови раціональної поведінки споживача (навести приклади).
2. Необхідно обґрунтувати умови застосування закону спадної граничної корисності на практиці.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Охарактеризуйте основні постулати споживчого вибору.
2. Відмінності між кардиналістською та ординалістською теоріями.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Теорія поведінки споживача передбачає, що споживач намагається максимізувати:

- а) різницю між загальною та граничною корисністю;
 - б) граничну корисність;
 - в) кожну з перерахованих величин;
 - г) загальну корисність.
2. Продукт має корисність, якщо він:
- а) потребує зростаючої кількості ресурсів для виробництва;
 - б) відображає закон попиту;
 - в) здатний задовольнити яку-небудь потребу споживача;
 - г) є прийнятним за ціною для споживача.
3. Гранична корисність визначається як:
- а) приріст загальної корисності при зростанні обсягу споживання блага на одиницю;
 - б) відношення загальної корисності до обсягу споживання;
 - в) сума загального попиту на благо;
 - г) корисність, від якої споживач відмовляється заради одержання додаткової одиниці іншого товару.
4. Рівновага споживача на карті кривих байдужості – це:
- а) спільна для бюджетної лінії та кривої байдужості точка, в якій нахил бюджетної лінії та нахил кривої байдужості збігаються;
 - б) точка перетину бюджетної лінії та кривої байдужості;
 - в) точка на самій високій з кривих байдужості;
 - г) точка, розташована на границі множини, обмеженої бюджетною лінією та осями координат.
5. Закон спадної граничної корисності (перший закон Госсена) – ...
- а) закон насичення потреб;
 - б) із задоволенням потреб у якихось благах їх цінність падає, а по мірі збільшення кількості товару його корисність убуває;
 - в) відбиває зв'язок між зниженням граничної корисності і падінням попиту;
 - г) всі відповіді вірні.

Питання для самоконтролю

1. Які фактори визначають вибір споживача в ринковій системі?
2. Поясніть особливості рівноважного споживання.
3. У чому полягає суть теорії споживача?
4. Як побудувати бюджетну лінію і що вона визначає?
5. Що лежить у основі визначення рівноваги споживача?
7. Що визначає крива «доход-споживання».
8. Дайте пояснення кривої «ціна –споживання».
9. Як формується ефект доходу?
10. Ефект заміщення і його особливості.
11. У чому полягає суть парадоксу Гіффена?
12. Що є товаром Гіффена, визначте його особливості?

Література

1. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.

2. Економічна теорія: навч. посіб. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: підручник. За ред. В.Д. Базилевича. – 8-ме вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2012. 702 с.
4. Лагутін В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. Економічна теорія: підруч. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
5. Основи економічної науки: 2-ге вид. допов. і перероб. Навч. посіб. для студентів, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, П. В. Круш, М. М. Теліщук, Т. В. Рябокін, М. О. Скорик. К.: Видавничий центр “Кафедра”, 2017. 212 с.

ТЕМА 1.4 ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ

План

1. Теорія попиту. Суть і закон попиту. Крива і функція попиту.
2. Нецінові детермінанти попиту.
3. Теорія пропозиції. Суть та закон пропозиції. Крива та функція пропозиції.
4. Нецінові детермінанти пропозиції.
5. Еластичність попиту та пропозиції.
6. Фактори, які впливають на еластичність пропозиції.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Протягом 2020-2021 р. ціна цукру, олії, гречаної крупи у магазинах країни суттєво збільшилася. Попит на цукор збільшується особливо в літній період, у періоди очікування або настання надзвичайних умов (пандемія). У 2020 р. ціна на цукор зросла на 54,7%. Ціна цукру в Україні на 30-40% перевищує світові ціни. Такий рівень ціни цукру обумовлює зростання цін на соціально значущі продукти харчування, погіршення стану переробних харчових галузей, зниження купівельної спроможності громадян тощо.

Слід обгрунтувати відповіді на такі питання:

1. Попит на цукор є еластичним чи нееластичним? Відповідь слід обгрунтувати. Які характеристики цукру обумовлюють рівень його еластичності попиту за ціною.
2. Що є спільного між цукром, гречаною крупою, олією з точки зору чинників, що визначають еластичність попиту за ціною?
3. Використовуючи модель попиту та пропозиції, необхідно відобразити наслідки обмеження постачання цукру за кордон та збільшення постачання цукру з інших країн.
4. Слід обгрунтувати заходи зі стабілізації та оптимізації ціни цукру, що дозволять стабілізувати роботу підприємств харчової промисловості, повернути українським товаровиробникам втрачені ринкові позиції, зберегти робочі місця та запобігти скороченню податкових надходжень, зменшити соціальну напругу в суспільстві.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Характеристика елементів ринкової інфраструктури, що обумовлюють процес формування попиту та пропозиції.
2. Характеристика чинників, що визначають попит.
3. Характеристика чинників, що визначають пропозицію.
4. Перехресна еластичність.

Завдання 1. Визначення цінової еластичності попиту

<i>Товар А</i>	<i>Травень</i>	<i>Червень</i>
Ціна товару А, р (гр.од.)	2,0	2,20
Обсяг попиту на товар А, Q (од.)	10	8

Необхідно:

1. Визначити еластичність.
2. Охарактеризувати еластичність та можливий товар А.

Завдання 2.

1. Визначити, як зміниться попит на макарони при збільшенні ціни, якщо макарони – товар Гіффена.

2. Визначити, як зміниться пропозиція виробників при збільшенні дотацій держави.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Закон попиту передбачає, що:

а) якщо доходи у споживачів зростають, то вони завжди купують більше товарів;

б) крива попиту зазвичай має позитивний нахил;

в) перевищення пропозиції над попитом зумовить зниження ціни;

г) коли ціна товару знижується, обсяг запланованих покупок зростає.

2. Удосконалення технології переміщує:

а) лінію попиту праворуч;

б) лінію попиту ліворуч;

в) лінію пропозиції праворуч;

г) лінію пропозиції ліворуч.

3. За законом пропозиції зростання цін (за решти незмінних умов) супроводжується:

а) зростанням обсягу пропозиції;

б) зростанням обсягу попиту;

в) зменшенням обсягу попиту;

г) зменшенням обсягу пропозиції.

4) Вкажіть, зміна якого фактору не зумовлює зміщення кривої попиту:

а) смаків та уподобань споживачів;

б) розмірів та розподілу національного доходу;

в) ціни товару;

г) кількості чи віку споживачів.

5. Скорочення пропозиції товару зумовлює збільшення:

1) попиту на взаємодоповнюючі товари;

2) доходу продавця, якщо попит на товар є еластичним за ціною;

- 3) доходу продавця, якщо попит на товар є нееластичним за доходом;
- 4) попиту на взаємозамінні товари.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення закону попиту та закону пропозиції.
2. Які фактори впливають на криву попиту?
3. Нецінові фактори, які впливають на криву пропозиції.
4. Назвіть чинники впливу на еластичність попиту.
5. У чому полягає суть еластичності попиту за ціною?
6. Які фактори впливають на еластичність пропозиції.
7. Дайте визначення рівноважної ціни.

Література

1. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.
2. Примаченко І.Ф. Основи економічної теорії: навч.-метод. посібн. Суми: ТОВ «Торговий дім «Папірус». 2011. 122 с.
3. Соколов М., Горлач М., Гущенко В, Кримов М., Жиленкова М. Економічна теорія: підруч. для вищої школи. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 532 с.
4. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.

ТЕМА 1.4

Теорія виробництва. Витрати виробництва

План

1. Поняття виробничої функції. Закон спадної граничної продуктивності.
2. Витрати виробництва.
3. Ізокости та ізокванти. Рівновага виробника.
4. Економія масштабу та технологічна ефективність виробництва.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

В умовах кризи виникає необхідність оптимізації витрат виробництва. Пандемію можна вважати кризовою ситуацією. Експерти компанії Retail-Loyalty запропонували ряд способів оптимізації витрат задля забезпечення виживання бізнесу в умовах кризи [Джерело: <https://www.retail-loyalty.org/news/chek-list-12-sposobov-optimizirovat-raskhody-biznesa-i-vyzhit-v-period-krizisa/> 17].

1. Скоротити площі, що орендуються.
2. Оптимізація витрат на оплату праці та розвиток персоналу.
3. Оптимізація витрат за фінансовими зобов'язаннями (наприклад, реструктуризація або рефінансування кредитів).
4. Домовитися з постачальниками про відстрочення платежів та знижки. Домовитися з покупцями про передоплату та скорочення термінів платежів.
5. За можливості перехід на іншу систему оподаткування. Долучення до урядових програм підтримки бізнесу.
6. Скорочення витрат Інтернет та зв'язок.
7. Економія комунальних платежів.

8. Скорочення витрат на банківське обслуговування розрахункового рахунку.
9. Скорочення витрат на забезпечення офісу.
10. Скорочення інших витрат (наприклад, відмова від передчасних закупівель, припинення оплати за використання комп'ютерних програм та сервісів тощо).

Завдання:

1. Необхідно класифікувати перераховані витрати за різними ознаками.
2. Необхідно визначити доцільність, ефективність та наслідки оптимізації різних витрат.
3. Запропонувати власний варіант оптимізації витрат.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Характеристика чинників, що визначають витрати виробництва.
 2. Різновиди виробничої функції.
- Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**
1. Ізокванта – це:
 - а) крива, що характеризує різні комбінації двох ресурсів, використання яких забезпечує однаковий рівень виробничих витрат;
 - б) крива, що характеризує обсяг продукції, який отримує фірма, використовуючи даний обсяг ресурсів;
 - в) крива, що характеризує різні комбінації двох ресурсів, використання яких забезпечує однаковий обсяг випуску;
 - г) всі відповіді правильні.
 2. Ізокоста – це лінія:
 - а) незмінних витрат, яка показує всі можливі комбінації праці і капіталу, які фірма може придбати за даного рівня витрат;
 - б) незмінних цін, яка включає всі можливі комбінації праці і капіталу за умови однакових цін факторів виробництва;
 - в) однакового продукту, яка включає всі можливі комбінації праці і капіталу, що забезпечують один і той самий рівень випуску;
 - г) всі відповіді неправильні.
 3. Будь-яка точка ізокости чи ізокванти показує:
 - а) сукупні витрати виробництва певного обсягу продукції;
 - б) комбінацію фізичних обсягів двох ресурсів;
 - в) максимальний обсяг випуску продукції;
 - г) обсяг випуску продукції у грошовому виразі.
 4. Рівновага фірми за технологією і витратами встановлюється у:
 - а) точці перетину ізокванти та ізокости;
 - б) точці дотику ізокванти та ізокости;
 - в) точці дотику двох найближчих ізоквант;
 - г) точці перетину ізокванти з осями координат.
 5. Зростаючий ефект масштабу виробництва має місце, коли:
 - а) темп зростання обсягів виробництва перевищує темп зростання обсягів залучених ресурсів;
 - б) темп зростання обсягів виробництва дорівнює темпу зростання обсягів залучених ресурсів;

в) темп зростання обсягів залучених ресурсів перевищує темп зростання обсягів виробництва;

г) темп зростання обсягів виробництва не пов'язаний зі зростанням обсягів залучених ресурсів.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте суть виробництва.
2. Надайте характеристику виробничої функції.
3. Розкрийте суть витрат виробництва. Класифікація витрат виробництва.
4. Розкрийте суть доходів. Класифікація доходів.
5. Визначте сутність ціноутворення. Функції ціни.
6. Визначте сутність прибутку.
7. Охарактеризуйте функції прибутку.
8. Охарактеризуйте джерела отримання прибутку.

Література

1. Економічна теорія: політична економія, мікроекономіка, макроекономіка: 2-ге вид. перероб. та доп. навч. посіб. Н.П. Мацелюх, І.А. Максименко, І.М. В.В. Мартиненко, П.В. Круш, М.М. Теліщук, та ін. К.: Видавничий центр “Кафедра”, 2017. 220 с.
2. Кокарєв І.В. Основи економічної теорії: курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 220 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Суворова О.Л., Хаймінова Ю.В. Основи економічної теорії: навч.-метод. посібн. Одеса: Фенікс, 2011. 124 с.
5. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Політекономія: підручник. К.: Знання, 2012. 206 с.

ТЕМА 1.6 РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

План

1. Ознаки та умови досконалої конкуренції.
2. Максимізація прибутку у короткотерміновому періоді.
3. Чиста конкуренція та ефективність.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Однією з ознак досконалої конкуренції є вільний вступ до галузі та вихід з неї. Ринок буде досконалим тоді, коли не існує ніяких законодавчих, технологічних, фінансових чи інших бар'єрів, що могли б завадити появі, зникненню нових бізнес-структур, які виробляють певний продукт та виходять на ринок.

Необхідно сформулювати систему умов та обґрунтувати можливість і доцільність створення таких передумов у сучасних умовах розвитку економічних систем.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Які ознаки притаманні економічній конкуренції?

2. Мета, напрямки та засоби захисту економічної конкуренції.
3. Роль держави у сфері захисту економічної конкуренції.
4. Функції конкуренції у ринковій економіці.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Конкуренція - це:
 - а) боротьба за вигідніші умови виробництва і збуту продукції між приватними товаровиробниками;
 - б) ринок з єдиним продавцем певного товару, послуги чи виробничого ресурсу;
 - в) такий рівень конкуренції, де значна кількість продавців пропонує подібний, але неоднаковий продукт, вони переконують покупців, що саме їхні продукти з новими поліпшеними властивостями є найдешевшими і найпотрібнішими;
 - г) ринок одного покупця і великої кількості продавців.
2. Ринок чистої (досконалої) конкуренції сьогодні є:
 - а) домінуючим в економіці;
 - б) теоретично можливим, але не типовим на практиці;
 - в) абсолютно виключеним;
 - г) рідким.
3. Яке твердження неправильне:
 - а) конкуренція - це боротьба за вигідніші умови виробництва і збуту продукції між приватними товаровиробниками;
 - б) реклама – спроба фірм збільшити попит на їхній товар;
 - в) олігопсонія - це структура ринку, на якому панує декілька великих покупців;
 - г) коефіцієнт концентрації показує відсоткової частки всіх продажів, яку обчислюють для певної кількості фірм.
4. Ознаками ринку чистої (досконалої) конкуренції є:
 - а) дуже багато продавців, які на рівних умовах конкурують між собою;
 - б) нестандартна продукція, що пропонується для продажу;
 - в) можливість окремого продавця впливати на ринкову ціну;
 - г) складні вступ до галузі та вихід з неї.
5. Ознаками ринку чистої (досконалої) конкуренції є:
 - а) наявність продавців, які на рівних умовах конкурують між собою;
 - б) нестандартна продукція, що пропонується для продажу;
 - в) наявність нецінової конкуренції;
 - г) вільний вступ до галузі та вихід з неї.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність конкуренції?
2. Що таке економічна конкуренція?
3. Ознаки досконалої конкуренції.
4. Умови існування досконалої конкуренції.
5. Умови максимізації прибутку у короткотерміновому періоді.
6. Чиста конкуренція та ефективність.

Література

1. Економічна теорія: навч. посіб. у 2 ч. Н. Г. Ушакова, О. А. Кулініч, Л. М. Зарецька. Частина II. Харків: Монограф, 2018. 219 с. URL: lib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2681/1/екон_теорія_посібник_2018_.pdf.
2. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
3. Кокарев І. В. Основи економічної теорії : курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
4. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.
5. Соколов М., Горлач М., Гущенко В, Кримов М., Жиленкова М. Економічна теорія: підруч. для вищої школи. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 532 с.

ТЕМА 1.7 РИНОК НЕДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

1. Характерні риси ринку чистої монополії.
2. Економічні наслідки монополізму.
3. Олігополістична модель ринку. Ціноутворення в умовах олігополії.
4. Модель ринку монополістичної конкуренції, її характеристика.
5. Ефективність монополістичної конкуренції.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

На основі характеристик ринку необхідно визначити тип ринкової структури, її переваги та загрози. Навести приклади ринків та товарів, що можуть на них реалізовуватися. Необхідно обґрунтувати найбільш привабливий (на Вашу думку) варіант ринкової структури.

Ринок 1. На ринку реалізується унікальний товар, який не має близьких замінників. Ціна на товар визначається його продавцем. Рівень ціни є достатньо високим.

Ринок 2. На ринку реалізується стандартний або диференційований товар. На ринку є конкуренти, однак їх небагато. На ринку реалізується політика жорсткої ціни. Для входу у ринок продавцю треба подолати «високі» бар'єри.

Ринок 3. На ринку реалізується стандартний товар. Продавці не можуть впливати на ціну. Для входу у ринок та виходу з нього продавцю не треба долати «високі» бар'єри. Продавцю не треба витратити суттєві суми на рекламу.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Антимонопольна політика України.
2. Складові законодавства про захист економічної конкуренції.
3. Шляхи демонополізації економіки (на прикладі різних країн).

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Олігополія – це ринкова структура, в якій діє:
 - а) значна кількість конкуруючих фірм-виробників однорідної продукції;
 - б) значна кількість конкуруючих виробників диференційованої продукції;
 - в) незначна кількість конкуруючих фірм-виробників однорідної або диференційованої продукції;

- г) незначна кількість конкуруючих виробників диференційованої продукції.
2. Що є характерним для умов недосконалої конкуренції, в тому числі чистої монополії:
- а) крива попиту на продукцію фірми співпадає з кривою граничного виторгу;
 - б) граничний виторг дорівнює ціні за всіх обсягів випуску;
 - в) крива сукупного виторгу є нелінійною;
 - г) крива попиту на продукцію фірми є горизонтальною прямою.
3. Яка економічна ситуація не призводить до утворення монополій?
- а) дія ефекту масштабу;
 - б) наявність у фірми патентів, ліцензій, авторських прав;
 - в) виробництво та збут товару, який має багато близьких субститутів;
 - г) контроль над стратегічними ресурсами, необхідними для виробництва.
4. До якого рівня монополіст, який прагне максимізувати прибуток, буде знижувати ціну на свою продукцію?
- а) доки граничний виторг перевищує граничні витрати;
 - б) доки знижуються граничні витрати;
 - в) доки знижуються середні сукупні витрати;
 - г) доки знижується попит на його продукцію.
5. Що є характерним для фірми-монополіста:
- а) ніколи не зазнає збитків, оскільки має ринкову владу;
 - б) може виробляти будь-який обсяг продукції і продавати її за будь-якою ціною;
 - в) встановлює на свою продукцію найвищу ціну з можливих;
 - г) з врахуванням кривої ринкового попиту визначає комбінацію обсягу випуску та ціни, що забезпечує максимізацію прибутку.

Питання для самоконтролю

1. Ознаки ринку чистої монополії.
2. Різновиди монополій.
3. Передумови виникнення та наслідки монополізму.
4. Ознаки олігополістичної моделі ринку.
5. Особливості ціноутворення в умовах олігополії. Ціновий лідер в умовах олігополії.
6. Ознаки ринку монополістичної конкуренції.
7. Ефективність монополістичної конкуренції.
8. Передумови оптимізації ринкової моделі.

Література

1. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.
2. Примаченко І.Ф. Основи економічної теорії: навч.-метод. посібн. Суми: ТОВ «Торговий дім «Папірус». 2011. 122 с.
3. Соколов М., Горлач М., Гущенко В, Кримов М., Жилєнкова М. Економічна теорія: підруч. для вищої школи. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 532 с.
4. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.

ТЕМА 1.8. РИНКИ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ

1. Фінансовий ринок.
2. Ринок трудових ресурсів.
3. Ринок природних ресурсів.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

За даними Державної служби статистики України [Джерело: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>], кількість зайнятого населення у віці 15-70 років в середньому за I квартал 2021 року, у порівнянні з I кварталом 2020 року, скоротилася на 1,1 млн осіб та становила 15,4 млн осіб. Рівень зайнятості населення скоротився з 58,2% до 55,0%.

Скорочення обсягів та рівня зайнятості відбулося як

серед жінок, так і серед чоловіків. Кількість зайнятих жінок скоротилася на 555 тис. осіб (до 7,3 млн осіб), а рівень зайнятості скоротився з 53,2% до 50,0%.

Кількість зайнятих чоловіків зменшилася на 512 тис. осіб (до 8,1 млн. осіб), а рівень зайнятості скоротився з 63,8% до 60,5%.

Найвищий рівень зайнятості спостерігався серед громадян у віці 40-49 років (76,4%), а найнижчий – серед осіб у віці 60-70 років (11,9%) та молоді віком 15-24 роки (24,9%). Низький рівень зайнятості молоді обумовлений тим, що значна кількість осіб у цьому віці навчається та не входить до складу **робочої сили**.

Кількість неформально зайнятих громадян у віці 15-70 років, у I кварталі 2021 року, у порівнянні з I кварталом 2020 року, скоротилася на 469 тис. осіб та становила 2,9 млн осіб, або 19,0% усіх зайнятих громадян. Серед видів економічної діяльності, найбільш поширеною неформальна зайнятість була у сільському, лісовому та рибному господарствах (44%), у будівництві (17%), а також в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів (16%).

Кількість безробітного населення (за методологією МОП) у віці 15-70 років в середньому за I квартал 2021 року, у порівнянні з I кварталом 2020 року, зросла на 257 тис. осіб та становила 1,8 млн осіб. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) зріс з 8,6% до 10,5% робочої сили.

Найвищий рівень безробіття спостерігався серед молоді у віці до 25 років – 19,7% (у I кварталі 2020 року – 15,5%), найнижчий – серед громадян у віці 30-34 роки – 8,2% (у I кварталі 2020 року – 7,6%).

Рівень безробіття в країнах Європейського союзу зріс з 6,4% до 7,3%, зокрема серед молоді у віці до 25 років – з 14,9% до 17,1% робочої сили відповідного віку.

Середній розмір заробітної плати штатних працівників в Україні у червні 2021 року, порівняно з відповідним місяцем минулого року, зріс на 24% та становив 14,3 тис. гривень.

При цьому, існують суттєві регіональні диспропорції в оплаті праці. Заробітну плату у розмірі вищому за середній по країні отримували лише працівники у м. Києві (20,5 тис. грн), Донецькій (15,0 тис. грн) та Київській (14,7 тис. грн) областях.

Серед видів економічної діяльності, найвищою заробітна плата була в авіаційному транспорті (29 тис. грн.), в сфері інформаційній та телекомунікаційній діяльності (26 тис. грн.), в фінансовій та страховій діяльності (23 тис. грн.), у державному управлінні й обороні (20 тис. грн.), у професійній, науковій та технічній діяльності (19 тис. грн.). Найнижчою – у поштовій та кур'єрській діяльності та у тимчасовому розміщенні й організації харчування (9 тис. грн.).

Протягом січня-липня 2021 року роботодавцями було подано інформацію про заплановане масове вивільнення 166 тис. працівників. Найбільша кількість попереджених про заплановане масове вивільнення збільшилася у Харківській (12,6 тис.), Вінницькій (10,9 тис.), Львівській (9,8 тис.), Житомирській (9,3 тис.), Дніпропетровській (8,2 тис.) та Донецькій (8,1 тис.) областях.

Аналіз ситуації на ринку праці засвідчує, що працівники вимагатимуть від своїх роботодавців зміни умов праці та соціальних пакетів.

В нинішніх умовах працівники просять компанії надати їм гнучкіший графік роботи, збільшити кількість оплачуваних днів відпустки, підтримку їх психічного здоров'я та виділити кошти на оплату частини комунальних послуг, які збільшилися у зв'язку із роботою вдома.

Національне агентство кваліфікацій вважає основними тенденціями ринку праці України такі [<https://www.pravda.com.ua/columns/2021/05/15/7293523/>]:

1. Перекваліфікація та підвищення кваліфікації працівників
2. Гендерна нерівність на робочих місцях залишатиметься й надалі.
3. Гібридний графік роботи.

Завдання.

1. Визначити відмінності ринку праці від ринків інших ресурсів. Визначити, хто формує попит та пропозицію на тинку праці.

2. Які є ознаки ефективного ринку праці? Чи є ринок праці України ефективним?

3. Визначити ступінь відповідності ринку праці України сучасним світовим тенденціям.

Зміст завдання самостійної роботи

Визначте, правильні чи неправильні наступні твердження:

1. Величина попиту на робочу силу визначається рівнем заробітної плати.
2. У сільському господарстві результати виробництва визначаються якістю і родючістю земельних ділянок, а також їх місце розташуванням, щодо ринків збуту продукції.
3. При однаковій кількості витраченої праці можна отримати різні результати в залежності від природно-кліматичних умов, структури ґрунту, біологічних чинників.
4. Специфіка аграрного виробництва зумовлена існуванням та переплетінням соціально-економічних і природно-біологічних законів.
5. Абсолютна земельна рента виникає на кращих за якістю землях.
6. Гірська рента є основною формою земельної ренти.
7. Диференціальна рента виникає на землях, які ближче розташовані до ринків збуту продукції.

8. Ціна землі, як і будь-якого товару, визначається затратами праці на її виробництво.
9. Основу ціноутворення на продукцію землеробства складають затрати на виробництво продукції на кращих землях.
10. Торговельний капітал – це особливий вид капіталу, що функціонує у сфері виробництва для перетворення товарного капіталу на грошовий.
11. Банківський кредит це форма грошової позики банком на умовах повернення і платності у вигляді банківського процента.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Які з наведених характеристик визначають якість робочої сили?
 - а) рівень кваліфікації;
 - б) стан здоров'я;
 - в) кількість працездатного населення;
 - г) інноваційна культура;
 - д) правильна відповідь у пп. а,в;
 - е) правильна відповідь у пп. а,б,г.
2. До нетипових форм зайнятості відносяться:
 - а) робота у виробничих кооперативах;
 - б) регулярна діяльність за стандартним навантаженням протягом робочого дня, тижня, року;
 - в) нерегулярна та випадкова зайнятість;
 - г) регулярна зайнятість за наймом при скороченій тривалості робочого дня;
 - д) правильна відповідь у пп. в,г;
 - е) правильна відповідь у пп. а,в,г.
3. До самозайнятих належать:
 - а) підприємці і трудящі, які працюють за наймом;
 - б) працівники державних і сімейних підприємств;
 - в) трудящі які працюють за наймом;
 - г) підприємці і працівники сімейних підприємств.
4. До негативних наслідків безробіття належать:
 - а) зростання конкуренції на ринку праці, що стимулює працівників до підвищення продуктивності праці;
 - б) зниження життєвого рівня населення;
 - в) недовиробництво суспільного продукту;
 - г) зростання державних витрат;
 - д) правильна відповідь у пп. а,б;
 - е) правильна відповідь у пп. б,в,г.
5. Яке з визначень містить вичерпну характеристику процесу зайнятості?
 - а) продуктивна діяльність людей;
 - б) процес суспільного виробництва;
 - в) діяльність людей, пов'язана з задоволенням суспільних та особистих потреб, яка приносить їм дохід у грошовій та інших формах;
 - г) форма організації, за якою певна кількість людей спільно бере участь у виробничому процесі.

6. Рациональність зайнятості характеризується:
- використанням висококваліфікованої робочої сили;
 - значним резервом потенційної робочої сили, що створює конкуренцію на ринку праці;
 - розподілом робочої сили між секторами економіки у відповідності до потреб оптимізації структури народного господарства;
 - максимально можливим використанням робочої сили.
7. До якого типу відноситься безробіття, що виникає в результаті регіонального переміщення населення та скорочення робочої сили через закриття підприємств?
- добровільне;
 - фрикційне;
 - циклічне;
 - структурне.
8. Складова частина аграрних відносин, які виникають у зв'язку з виробництвом і привласненням додаткового прибутку на основі використання земель – це:
- рентні відносини;
 - земельні відносини;
 - аграрні відносини;
 - правильна відповідь відсутня.
9. Необхідність державного регулювання АПК пояснюється:
- високою залежністю виробництва від поганих умов;
 - високою нормою прибутковості сільськогосподарського виробництва і необхідністю перерозподілу прибутку;
 - нестабільність цін і доходів у агропромисловому виробництві;
 - необхідність проведення наукових досліджень у даній галузі;
 - правильна відповідь к пп. а,в,г.
10. В якому з тверджень правильно визначена ціна землі?
- ціна землі, як і будь-якого товару, визначається затратами праці на її виробництво;
 - ціна землі визначається затратами праці на виробництво продукції землеробства на гірших за родючістю землях;
 - ціна землі визначається співвідношенням попиту та пропозиції землі на ринку;
 - ціна землі визначається тим доходом, тобто рентою, який вона приносить своєму власникові.
11. Умовою існування абсолютної ренти є:
- монополія приватної власності на землю;
 - існування різних за родючість земельних ділянок;
 - монополія на землю як на об'єкт господарювання;
 - правильна відповідь у пп. а,б;
 - усі відповіді правильні.
12. Рентний дохід – це:
- дохід від здачі в оренду землі та родовищ корисних копалин;

- б) дохід від продажу землі;
- в) дохід, який отримують виключно власники землі.

Питання для самоконтролю

1. Особливості функціонування фінансового ринку.
2. Особливості функціонування ринку праці.
3. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні.
4. Особливості функціонування ринку земельних ресурсів.
5. Особливості функціонування ринку інвестиційних ресурсів.

Література

1. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
2. Кокарев І.В. Основи економічної теорії: курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 220 с.
3. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навчальний посібник. Івано-Франківськ, «ЛілеяНВ». 2015. 348 с.
4. Основи економічної науки: 2-ге вид. допов. і перероб. Навч. посіб. для студентів, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, П. В. Круш, М. М. Теліщук, Т. В. Рябокінь, М. О. Скорик. К.: Видавничий центр “Кафедра”, 2017. – 212 с.
5. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка: пер. з англ. К.: Основи, 1996. 646 с.
6. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Мікроекономіка: підручник. К.: Знання, 2012. 134 с.

ТЕМА 1.9

ДОМОГОСПОДАРСТВО ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

1. Поняття та роль домогосподарства в економіці.
2. Доходи домогосподарств та їх розподіл.
3. Витрати на споживання. Заощадження домогосподарств.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання 1. Визначте коректність фрази.

1. У міру зростання доходів сім'ї зростає питома вага витрат на нематеріальні послуги.
2. Індексація доходів населення спрямована на захист грошових доходів населення від інфляції.
3. Наявний дохід – це грошові кошти, які безпосередньо використовуються на споживання та заощадження.
4. Соціальна пенсія відноситься до доходів, що не пов'язані з результатами діяльності.
6. Номінальний дохід характеризує реальний дохід з урахуванням зміни цін.

Завдання 2.

1. Визначте основні джерела надходжень домогосподарств України.
2. Розрахуйте місячні витрати домогосподарства, що поєднує двох дорослих осіб та двох дітей, в Україні.

3. Які є засоби заощадження сучасного домогосподарства?
4. Визначте основні напрямки інвестування домогосподарств України?
5. Які наслідки має збільшення соціальних виплат громадянам з боку держави?

Зміст завдання самостійної роботи

1. Методи формування бюджету домогосподарства.
2. Інструменти мотивації розвитку домогосподарств.
3. Розвиток підприємницької ініціативи домогосподарств.
4. Підвищення ефективності використання ресурсів домогосподарств.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Домогосподарство – це:

- а) особа або група осіб, об'єднаних спільним веденням господарства з метою забезпечення всім необхідним для життя;
- б) сукупність осіб, пов'язаних родинними стосунками, спільним бюджетом та спільним місцем проживання;
- в) господарююча особа;
- г) усі відповіді правильні.

2. Наявний дохід – це:

- а) загальний обсяг грошових доходів незалежно від оподаткування і зміни рівня цін;
- б) номінальний дохід з урахуванням зміни рівня цін на товари і послуги;
- в) номінальний дохід з вирахуванням податків та обов'язкових платежів;
- г) грошові кошти, які безпосередньо використовуються на споживання та заощадження;
- д) правильна відповідь у пп. а,в;
- е) правильна відповідь у пп. в,г.

3. Прожитковий мінімум – це:

- а) соціальний мінімум товарів і послуг, що необхідний для забезпечення життєдіяльності людини;
- б) натуральний набір продуктів харчування, що забезпечують мінімально необхідну кількість калорій, а також витрати на непродовольчі товари та послуги, податки, розраховані за структурою витрат бюджету низько доходних сімей;
- в) межа бідності;
- г) правильна відповідь у пп. б,в;
- д) усі відповіді правильні.

4. Які з функцій не притаманні домогосподарствам?

- а) постачання на ринок економічних ресурсів (робочої сили, капіталу, грошових ресурсів);
- б) регулювання структури виробництва;
- в) регулювання обсягів виробництва;
- г) регулювання рівня цін на споживчі товари та послуги;
- д) стимулювання розвитку економічних процесів.

5. Доходи від власності включають:

- а) дивіденди від акцій;

- б) рентні платежі;
- в) заробітна плата;
- г) прибуток на капітал.

6. Що логічно зайве в даному переліку?

- а) дивіденди від акцій;
- б) рентні платежі;
- в) процент на банківський депозит;
- г) прибуток на капітал;
- д) субсидії.

7. Причини зростання реального доходу:

- а) зростання рівня цін товари і послуги;
- б) зниження рівня цін товари і послуг;
- в) зростання норми оподаткування доходу;
- г) зниження номінального доходу.

8. Дохід суб'єктів господарювання – це:

- а) грошові та натуральні надходження за певний проміжок часу;
- б) сукупність будівель, споруд, знарядь праці, цінних паперів, що знаходяться у розпорядженні господарюючих суб'єктів;
- в) загальний обсяг заробітної плати господарюючих суб'єктів;
- г) усі відповіді правильні.

9. Доходи від трудової діяльності включають:

- а) прибуток на капітал;
- б) банківський процент;
- в) рентний дохід.

10. До доходів, що пов'язані з результатами діяльності, відносяться:

- а) субсидії;
- б) пенсії;
- в) адресна допомога;
- г) рентні платежі.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та роль домогосподарства в економіці.
2. Доходи домогосподарств.
3. Шляхи розподілу доходів домогосподарств.
4. Витрати на споживання домогосподарства.
5. Шляхи та види заощаджень домогосподарств.

Література

1. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
2. Кокарев І.В. Основи економічної теорії: курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. 220 с.
3. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навчальний посібник. Івано-Франківськ, «ЛілеяНВ». 2015. 348 с.
4. Основи економічної науки: 2-ге вид. допов. і перероб. Навч. посіб. для студентів, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Н. П.

Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, П. В. Круш, М. М. Теліщук, Т. В. Рябокiнь, М. О. Скорик. К.: Видавничий центр "Кафедра", 2017. – 212 с.

5. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.

ТЕМА 1.10 ЕКОНОМІКА БІЗНЕСУ

1. Поняття та види підприємництва і бізнесу.
2. Передумови розвитку сучасного бізнесу.
3. Внутрішнє та зовнішнє середовище бізнесу.
4. Бізнес-планування.
5. Фінансові результати бізнесу.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Надати порівняльну характеристику організаційно-правових форм суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних та фізичних осіб за запропонованими характеристиками:

Найменування організаційно-правової форми	ХАРАКТЕРИСТИКА			
	Форма власності	Статутний капітал	Відповідальність	Доступні системи оподаткування
1. Суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа				
2. Суб'єкти підприємницької діяльності – юридичні особи				
2.1. Приватні підприємства				
2.2. Господарські товариства:				
- товариство з обмеженою відповідальністю				
- товариство з додатковою відповідальністю				
- повне товариство - командитне товариство				
2.3. Акціонерні товариства:				
- відкрите акціонерне товариство				
- закрите акціонерне товариство				

Зміст завдання самостійної роботи

1. Види підприємництва.
2. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації.
3. Особливості створення підприємств різних форм власності.
4. Особливості реєстрації акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, приватних підприємств, командитних товариств тощо.

5. Специфіка підприємницької діяльності в Україні.

6. Значення виробничої інфраструктури в організації діяльності сучасного бізнесу.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Підприємництво - це:

а) діяльність, яка пов'язана з вкладанням коштів та інших засобів з метою отримання прибутку на підставі сполучення особистої вигоди з суспільною користю;

б) діяльність пов'язана з отриманням максимального прибутку;

в) комплекс умов і сил зовнішнього порядку, які впливають на можливості та кінцеві результати діяльності суб'єктів ринкових відносин і дозволяють підприємцю досягати своїх цілей та реалізовувати свої функції;

2. До важливих рис підприємництва не слід відносити:

а) економічну зацікавленість;

б) господарський ризик та відповідальність;

в) розвиненість ринкової інфраструктури;

г) самостійність та незалежність господарюючих суб'єктів.

3. До економічних передумов не відносять:

а) види товарів, які можуть придбати покупці;

б) пропозиція товарів та попит на них;

в) захист підприємця від державного бюрократизму;

г) намагання покупців купувати товари, що відповідають певним смакам та моді.

4. За формою власності на майно підприємства підприємницька діяльність може бути:

а) приватною, загальнодержавною, муніципальною;

б) індивідуальною або колективною;

в) виробничою, комерційною, фінансовою;

г) консультативною, інноваційною.

5. Яке твердження неправильне:

а) зовнішні фактори - це в основному неконтрольовані сили, які мають вплив на рішення менеджерів та їх дії і, в кінцевому підсумку, на внутрішню структуру і процеси в організації конкуренція – боротьба за вигідніші умови виробництва і збуту продукції між товаровиробниками;

б) до операційного оточення відносять: суперництво між конкурентами та вхідні та вихідні бар'єри ;

в) внутрішні фактори - це ситуаційні фактори всередині організації, що постійно знаходяться в полі зору менеджерів: цілі, структура організації, її завдання, технологія і люди

б. До умов підприємницької діяльності належать:

а) наявність організаційно-економічної самостійності;

б) повна економічна відповідальність;

в) правові гарантії з боку суспільства;

г) етика підприємництва;

д) усе вище перелічене.

з) а, б, в.

7. В якому розділі бізнес-плану приводять опис продукту, його споживчих якостей, наочне зображення товару :

- а) резюме;
- б) аналіз ринку;
- в) план виробництва;
- г) оцінка ризику і страхування.

8. Фінансовий механізм включає все нижче перелічене, за винятком:

- а) правового забезпечення;
- б) методів та важелів регулювання;
- в) фінансових ресурсів;
- г) інформаційного забезпечення;
- д) нормативного забезпечення.

9. З яких частин складається підприємницький дохід?

- а) прибуток;
- б) балансовий прибуток;
- в) нормальний (звичайний) прибуток;
- г) економічний прибуток (надприбуток);
- д) торговельний прибуток.

10. Яким чином відбувається вибір постачальників і споживачів виробленої продукції?

- а) залежно від виду діяльності;
- б) відповідно до мети діяльності;
- в) самостійно.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види підприємництва і бізнесу.
2. Внутрішнє та зовнішнє середовище бізнесу.
3. Сутність та призначення «дерева цілей».
4. Бізнес планування, його етапи.
5. Структура бізнес-плану.
6. Фінансові результати бізнесу.
7. Особливості створення підприємств різних форм власності.
8. Специфіка підприємницької діяльності в Україні.
9. Значення виробничої інфраструктури в організації діяльності сучасного бізнесу.
10. Особливості функціонування підприємництва за видами організаційно-правових форм.
11. Захист бізнесу та підприємницька таємниця.
12. Відповіді, що повинна давати добре сформульована місія.
13. Визначення цілей бізнес-структури.
14. Інновації як об'єкт інвестиційної діяльності.
15. Поняття, зміст і види інвестиційних правовідносин.
16. Визначення комерційного ризику при інвестиціях у інновації

Література

1. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
4. Економічна теорія: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
5. Економічна теорія: навч. посіб. у 2 ч. / Н. Г. Ушакова, О. А. Кулініч, Л. М. Зарецька. Частина II. Харків: монограф, 2018. 219 с. URL: lib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2681/1/екон_теорія_посібник_2018_.pdf.

РОЗДІЛ 2 МАКРОЕКОНОМІКА ТЕМА 2.1

МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

1. Становлення та розвиток макроекономічної науки.
2. Об'єкт, предмет, завдання та функції макроекономіки.
3. Методологія макроекономічної науки.
4. Модель макроекономічного кругообігу ресурсів, продуктів, доходів та витрат.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Розрізняють такі економічні цілі

- забезпечення максимального добробуту суспільства;
- забезпечення повної зайнятості населення країни;
- політична та соціальна стабільність у суспільстві;
- макроекономічна збалансованість;
- зовнішня та внутрішня безпека;
- стабільність рівня цін і стійкість національної валюти;
- підтримка зовнішньоекономічної рівноваги.
- економічне зростання;
- забезпечення необхідних темпів економічного зростання;
- соціальні орієнтованість економіки.

Проаналізуйте кожну з економічних цілей та визначить:

- а) рівень, на якому формується ціль (глобальна, генеральні, стратегічні);
- б) у чому цілі суперечать одна одній, а в чому вони сумісні;
- в) як цілі співвідносяться із захистом національних виробників від іноземної конкуренції;
- г) знайдіть відображення основних економічних цілей у Національній економічній стратегії на період до 2030 року (<https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>).

Зміст завдання самостійної роботи

1. Основні положення класичної філософії макроекономіки
2. Макроекономічна політика України.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Макроекономіка вивчає:
 - а) виробничі відносини і закони їхнього розвитку;
 - б) поведінку економічних суб'єктів на ринках обмежених ресурсів;
 - в) механізм функціонування національної економіки як єдиного цілого;
 - г) закономірності руху макроринку.
2. Хто вперше відзначив необхідність дослідження макроекономічних процесів на рівні національної економіки?
 - а) К. Маркс;
 - б) Франсуа Кене;
 - в) Альфред Маршалл;
 - г) Джон Мейнард Кейнс.
3. Що є об'єктом макроекономіки?

- а) економічна система;
- б) виробничі відносини;
- в) продуктивні сили суспільства;
- г) всі відповіді правильні.

4. Що є основою господарського механізму будь-якого суспільства?

- а) досягнення науково-технічного прогресу;
- б) виробничі відносини і закони їхнього розвитку;
- в) традиції, звичаї;
- г) ціннісні орієнтації соціальних груп людей.

5. Які з економічних цілей суспільства знаходяться у протиріччі одне з одним?

- а) економічне зростання й повна зайнятість;
- б) економічне зростання і стабільний рівень цін;
- в) стабільний рівень цін і справедливий розподіл доходів;
- г) повна зайнятість й стабільний рівень цін.

6. Не є макроекономічною метою суспільства:

- а) економічне зростання;
- б) прибутковість підприємства;
- в) економічна ефективність;
- г) рівновага у зовнішньоекономічних зв'язках.

7. Що не відноситься до агрегованих макроекономічних понять?

- а) продуктивність суспільної праці;
- б) національний дохід;
- в) попит і пропозиція;
- г) валютний курс.

8. Макроекономічні моделі будуються для:

- а) точного відображення процесів, що відбуваються в національній економіці;
- б) виявлення принципів економічних зв'язків;
- в) економічного прогнозування;
- г) всі відповіді правильні.

9. Принцип макроекономічної рівноваги означає:

- а) баланс доходів і видатків;
- б) баланс сукупного попиту і сукупної пропозиції;
- в) рівність обсягів виробництва і реалізації;
- г) всі відповіді правильні.

Питання для самоконтролю

1. Які передумови появи і розвитку макроекономіки?
2. У чому полягають відмінності макроекономіки від мікроекономіки?
3. Що є предметом та об'єктом макроекономіки?
4. Розкрийте сутність функцій макроекономіки.
5. У чому дієвість економічної політики держави?
6. У чому полягає специфіка макроекономічного дослідження?

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Економічна теорія. Політекономія: підруч. / за ред. В. Д. Базилевича. 9 вид. доповн. Київ: Знання, 2014. 710 с. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylyevych_ekon_omichna_2014.pdf.
3. Економічна теорія: підруч. В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
4. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
5. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.

ТЕМА 2.2

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

1. Сутність, методологічні принципи та основні категорії системи національних рахунків.
2. Валовий внутрішній продукт: економічний зміст та методи розрахунку.
3. Основні макроекономічні показники СНР: економічний зміст та методика обчислення.
4. Номінальний та реальний ВВП. Сутність дефлятора ВВП та індекса споживчих цін, їх порівняльна характеристика.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Необхідно проаналізувати макроекономічні показники, відповідно до даних Державної служби статистики [<http://www.ukrstat.gov.ua/>] та Світового банку та МВФ, [Джерело: <http://www.worldbank.org>, <http://www.imf.org>].

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2021 рр. (млн. грн.)			
	Номінальний ВВП	Реальний ВВП	Різниця (реальний – номінальний)
2012	1408889	1304064	
2013	1454931	1410609	
2014	1566728	1365123	
2015	1979458	1430290	
2016	2383182	2034430	
2017	2982920	2445587	
2018	3558706	3083409	
2019	3974564	3675728	
2020	4194102	3818456	

Таблиця 2

Номінальний ВВП України з 2002 по 2021 рр.						
(розмір ВВП в доларах — за даними Світового банку та МВФ, [Джерело: http://www.worldbank.org, http://www.imf.org]						
млн. грн.		млн. дол. США				
Рік	ВВП	Приріст, млн.грн	Приріст, %	ВВП	Приріст, млн.дол	Приріст, %
2002	225810			42393		
2003	267344			50133		
2004	345113			64883		
2005	441452			86142		
2006	544153			107753		
2007	720731			142719		
2008	948056			179992		
2009	913345			117228		
2010	1082569			136419		
2011	1316600			163160		
2012	1408889			175781		
2013	1454931			183310		
2014	1566728			131805		
2015	1979458			90615		
2016	2383182			93270		
2017	2982920			112154		
2018	3558706			130832		
2019	3974564			153781		
2020	4194102			155582		

Таблиця 3

Структура ВВП України за кінцевим використанням з 2005 по 2021 рр. (млн. грн.)							
Рік	Номінальний ВВП за рік	Споживчі витрати	валове нагромадження	експорт товарів та послуг	імпорт товарів та послуг		
		% ВВП	% ВВП	% ВВП	% ВВП		
2005	441452	337879	99876	227252	-223555		
2006	544153	424060	134740	253707	-269200		
2007	720731	558581	203318	323205	-364373		
2008	948056	758902	264883	444859	-520588		
2009	913345	772826	155815	423564	-438860		
2010	1082569	914230	199918	549365	-580944		
2011	1316600	1105201	282474	707953	-779028		
2012	1408889	1269601	257335	717347	-835394		
2013	1454931	1350220	228474	681899	-805662		
2014	1566728	1409772	220968	770121	-834133		
2015	1979458	1715636	303297	1044541	-1084016		
2016	2383182	2018854	512830	1174625	-1323127		
2017	2982920	2552525	618914	1430230	-1618749		
2018	3558706	3196756	667953	1608890	-1914893		
2019	3974564	3785133	500614	1636416	-1947599		
2020	4194102	3923203	315026	1637399	-1681526		

1. Необхідно заповнити всі клітини таблиць.
2. Зробити висновки щодо динаміки показників ВВП України.
3. Сформувати систему чинників, що обумовлюють показники ВВП певного періоду.
4. Сформувати систему заходів щодо покращення ВВП України у майбутньому періоді.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Валовий внутрішній продукт як основа національної економіки.
 2. Показник «індекс людського розвитку».
 3. Аналіз основних макроекономічних показників України.
- Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**
1. При обчисленні ВВП як суми доходів не враховуються:
 - а) заробітна плата;
 - б) прибуток корпорацій;
 - в) рентні доходи;
 - г) трансферні платежі.
 2. Як кількісно співвідносяться національний дохід (НД) і чистий продукт (ЧП)?
 - а) $\text{НД} = \text{ЧП}$;
 - б) $\text{НД} > \text{ЧП}$ на розмір фонду споживання;
 - в) $\text{НД} < \text{ЧП}$ на розмір додаткового продукту;
 - г) $\text{НД} > \text{ЧП}$ на розмір фонду нагромадження.
 3. До державних трансфертних платежів належать:
 - а) субсидії;
 - б) податки;
 - в) заробітна плата державних службовців;
 - г) державні закупівлі товарів і послуг.
 4. Які з перерахованих величин не використовуються при обчисленні національного доходу?
 - а) трансфертні платежі;
 - б) заробітна плата;
 - в) доходи власників;
 - г) прибуток корпорацій.
 5. Валові внутрішні приватні інвестиції враховуються при обчисленні:
 - а) використовуваного доходу;
 - б) особистого доходу;
 - в) національного доходу;
 - г) ВВП за методом видатків;
 - д) ВВП за виробничим методом.
 6. Якщо ВНД України перевищує ВВП, то:
 - а) реальний ВВП перевищує номінальний ВВП;
 - б) фактичний ВВП перевищує природний ВВП;
 - в) національні фактори виробництва створюють за кордоном більше доходу, ніж іноземні фактори в Україні;

г) іноземні фактори виробництва створюють в Україні більше доходу, ніж українські фактори за кордоном.

7. Прямий податок – це:

- а) податок на землю;
- б) податок з обігу;
- в) акцизний збір;
- г) податок на прибуток.

8. Державні трансфертні платежі – це:

а) виплати домашнім господарствам, які не обумовлені їх участю у процесі виробництва;

б) частина доходу, яка включається в національний дохід;

в) виплати уряду окремим особам;

г) додаткова заробітна плата державним робітникам.9. При обчисленні ВВП подвійний рахунок виникає тоді, коли враховують:

а) вартість кінцевих товарів і послуг;

б) вартість приросту запасів у даному році;

в) вартість кінцевих і проміжних товарів;

г) додану вартість, створену на всіх стадіях виробництва товарів і послуг.10.

При обчисленні ВВП занижується обсяг національного виробництва, бо не враховується:

а) частина продукції, яка вироблена за допомогою ресурсів, що належать іноземцям;

б) результати економічної діяльності в тіньовому секторі економіки;

в) збільшення запасів на кінець року;

г) непрямі податки на бізнес.

Питання для самоконтролю

1. Сутність і призначення системи національних рахунків.
2. Які параметри характеризують систему національних рахунків?
3. Охарактеризуйте принципи, які використовує національне рахівництво при обчисленні основних агрегованих показників.
4. Що таке проміжна та кінцева продукція?
5. Надайте характеристику доданої вартості.
6. Охарактеризуйте валовий внутрішній продукт та методи його виміру.
7. Що таке дефлятор, яке його значення?
8. У чому різниця між ВВП і ВНД та що їх об'єднує?
9. Чим відрізняється особистий дохід населення від національного доходу?
10. Залежність між ВВП та добробутом населення.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Економічна теорія. Політекономія: підруч. / за ред. В. Д. Базилевича. 9 вид. доповн. Київ: Знання, 2014. 710 с. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylyevych_ekonomichna_2014.pdf.

3. Економічна теорія: підруч. В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
4. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
5. Крайник О.П., Третьяк Г.С. Сучасна економічна теорія: навч. посібн. Вид. 2-ге, доп. і пероб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 240 с.

ТЕМА 2.3

РИНОК ПРАЦІ. ЗАЙНЯТІСТЬ. БЕЗРОБІТТЯ.

1. Механізм функціонування ринку праці.
2. Ефективність функціонування ринку праці.
3. Зайнятість та безробіття: сутність, види та показники.
4. Природне безробіття: економічний зміст та методи вимірювання.
5. Закон Оукена.
6. Державне регулювання сфери зайнятості.
7. Соціальна політика в умовах ринку.
8. Проблеми безробіття та бідності в Україні.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Цілями реформування ринку праці в Україні визначено [Джерело: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=596eb7ae-1738-4939-8e80-ae3b4f57ddec&title=InformatsiiaProReformuRinkuPratsi&isSpecial=true>]:

- формування сучасної та збалансованої системи трудових відносин, яка захищає права працівника та ефективна для роботодавця;
- формування ефективної системи державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення;
- подолання явища неформальної зайнятості, заборгованості з виплати заробітної плати, гендерного розриву в оплаті праці;
- формування нової національної системи запобігання професійним ризикам шляхом впровадження на законодавчому рівні ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників;
- формування ефективної системи колективно-договірного регулювання оплати праці, побудова сучасної системи оплати праці в бюджетній сфері.

Завдання. Необхідно:

1. Визначити основні тренди світового ринку праці та національного сегменту ринку праці.
2. Визначити систему чинників, що здійснюють найбільший вплив на показники ринку праці.
3. Визначити ефективні заходи держави у сфері регулювання ринку праці.
4. Оцінити цілі реформування національного ринку праці.
5. Обґрунтувати заходи з реалізації реформи національного ринку праці.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Безробіття як форма макроекономічної нестабільності.
2. Тенденції розвитку світового ринку праці (ринків праці окремих держав).
3. Моделі ринку праці (на прикладі окремих країн).
4. Міграція робочої сили та ринок праці.

5. Проблеми розвитку людського капіталу.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Повнота зайнятості характеризується:

- а) максимально можливим використанням трудових ресурсів;
- б) використанням робочої на основі новітніх досягнень НТП;
- в) необхідністю підвищення професійно-кваліфікаційного рівня робочої сили;
- г) достатність робочих місць для тих, хто потребує оплачуваної роботи;
- д) правильна відповідь у пп. а,г;
- е) правильна відповідь у пп. б,в.

2. Вичерпна характеристика ефективної зайнятості:

- а) це повна зайнятість усього економічного активного населення;
- б) це зайнятість, що задовольняє потреби суспільного виробництва за кількістю та якістю робочої сили і забезпечує найбільший обсяг виробництва;
- в) існуюча в даний момент зайнятість;
- г) стан економіки, коли повністю задовольняється попит на робочу силу.

3. До причин циклічного безробіття належать:

- а) підвищення ділової активності на фазі піднесення економічного циклу;
- б) звільнення з роботи у зв'язку зі зміною місця проживання;
- в) зниження попиту на деякі спеціальності в результаті розвитку НТР;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. До якої категорії відносяться ті, що втратили надію знайти роботу і відмовилися від її пошуків?

- а) вимушено безробітні;
- б) добровільно непрацюючі;
- в) охоплені фрикційною формою безробіття;
- г) правильна відповідь у пп. а,в.

5. Основними причинами негнучкості заробітної плати у розвиненій ринковій економіці є:

- а) закон про мінімальну заробітну плату;
- б) недостатній сукупний попит;
- в) недостатня сукупна пропозиція;
- г) діяльність професійних спілок;
- д) правильні відповіді – а, г.

6. Що не відноситься до чинників, які впливають на формування ринку праці?

- а) кількість і структура населення;
- б) рівень і якість життя;
- в) рівень розробленості законів;
- г) рівень суспільного поділу праці;
- д) немає вірної відповіді.

7. Який сегмент ринку праці є найбільш уразливим?

- а) кадрові висококваліфіковані робітники;
- б) менеджери;
- в) робітники галузей, що потребують структурної перебудови;

г) молодь, люди похилого віку.

8. До прямих методів державного забезпечення зайнятості відносяться:

- а) законодавче регулювання умов найму і використання робочої сили;
- б) стимулювання створення нових робочих місць;
- в) заходи щодо збереження і підвищення рівня зайнятості на підприємствах;
- г) усі відповіді правильні.

9. Закон Оукена виражає кількісну залежність між:

- а) зміною обсягу національного виробництва та зміною рівня безробіття;
- б) рівнем безробіття і рівнем інфляції;
- в) зміною обсягу національного виробництва та процентною ставкою;
- г) фактичним і природним обсягами національного виробництва;
- д) усі відповіді неправильні.

10. Безробіття є невід'ємним феноменом ринкової економіки, що обумовлено:

- а) демографічними процесами;
- б) помилками державного регулювання;
- в) особливостями ринку праці;
- г) циклічним розвитком економіки.

Питання для самоконтролю

1. Сутність та складові ринку праці.
2. Особливості сучасного ринку праці.
3. Сутність класичної моделі ринку праці.
4. Що таке зайнятість як економічна категорія?
5. Надайте характеристику видів зайнятості.
6. Сутність та види безробіття.
7. Наслідки безробіття.
8. В чому сутність закону Оукена?
9. Які показники характеризують стан і динаміку ринку праці?
10. Які основні напрями державного регулювання ринку праці?

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Економічна теорія: підруч. В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
4. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
5. Малій І.Й., Галабурда М.К. Економіка державного сектора: навч. посібн. К.: КНЕУ, 2007. 280 с.

ТЕМА 2.4 РИНОК ТОВАРІВ

1. Суть та характеристики товарного ринку.
2. Сукупний попит та чинники, що його визначають.
3. Сукупна пропозиція та чинники, що її визначають.
4. Сутність та модель макроекономічної рівноваги.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

У таблиці представлено чинники, що визначають складові сукупного попиту

Чинники	Складові сукупного попиту	Характер змін
1. Зростання чисельності населення країни		
2. Підвищення рівня доходів населення		
3. Дефіцит грошової маси в економічній системі		
4. Підвищення ставки оподаткування доходів		
5. Збільшення розміру безмитних тарифних квот ЄС на продукцію з України		
6. Рецесія в економіці України		
7. Піднесення світової економіки		
8. Збільшення суми державного боргу		

1. Необхідно заповнити таблицю.
2. Необхідно сформулювати аналогічну таблицю для сукупної пропозиції.

Завдання для самостійної роботи

1. Характеристики політики експансії та політики рестрикції.
2. Ефект храповика.
3. Проблема оптимізації та економічна рівновага.
4. Держава як суб'єкт макроекономічного регулювання.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Який чинник переміщуватиме криву довгострокової сукупної пропозиції вліво?
 - а) зростання кількості трудових ресурсів;
 - б) підвищення рівня цін на енергоносії;
 - в) збільшення обсягу капіталу, яким володіє національна економіка;
 - г) підвищення ефективності виробництва.
2. Крива сукупного попиту відбиває залежність між:
 - а) рівнем цін і виробленим ВВП у реальному вираженні;

- б) рівнем цін та сукупними видатками на купівлю товарів і послуг;
- в) рівнем цін, який визначають покупці, і рівнем цін, що задовольняє продавців;
- г) усі відповіді неправильні.

3. Крива сукупної пропозиції виражає залежність між:

- а) рівнем цін і споживаним реальним ВВП;
- б) рівнем цін та сукупними видатками на купівлю товарів і послуг;
- в) спожитим і виробленим реальним ВВП;
- г) рівнем цін і виробленим реальним ВВП.

4. Спадна траєкторія кривої сукупного попиту не зумовлена ефектом:

- а) багатства;
- б) доходу;
- в) позики;
- г) немає правильної відповіді.

5. Якщо у національній економіці відбулося несприятливе збурення сукупної пропозиції:

- а) рівень цін підвищиться;
- б) обсяг національного виробництва збільшиться;
- в) крива сукупної пропозиції переміститься вправо;
- г) немає правильної відповіді.

6. Яке твердження є неправильним?

- а) інтеграція країни у світову економіку забезпечує ефективніше використання ресурсів і крива сукупної пропозиції переміщується вправо;
- б) очікування високої інфляції в майбутньому підвищує сукупний попит сьогодні;
- в) згідно з класичним підходом, у національній економіці ніколи не буває безробіття, зумовленого недостатнім попитом;
- г) зі зростанням обсягу національного виробництва дія цінових чинників сукупної пропозиції спричиняє зниження видатків на одиницю продукції.

7. Функція сукупного попиту:

- а) є зростаючою відносно рівня цін;
- б) визначає, що сума споживчого та інвестиційного попиту є зростаючою функцією від рівня цін;
- в) відображає спадну залежність відносно реального сукупного доходу;
- г) немає правильної відповіді.

8. До цінових чинників, які визначають нахил кривої короткострокової сукупної пропозиції, не належать:

- а) залучення у виробництво додаткової робочої сили з нижчим рівнем кваліфікації;
- б) розширення збуту на віддалених ринках;
- в) додаткові витрати на підприємницьку діяльність;
- г) збільшення обсягу виробництва на менш ефективних підприємствах.

9. Що не відноситься до нецінових чинників зміни сукупного попиту?

- а) збільшення державних видатків на товари і послуги;

- б) зменшення ставок податку з громадян;
- в) сподівання населення і фірм;
- г) немає правильної відповіді.

10. Який з нецінових чинників сукупної пропозиції не сприяє зміщенню кривої сукупної пропозиції вправо?

- а) підвищення рівня протекціонізму в країні;
- б) зростання рівня відкритості національної економіки;
- в) підвищення рівня ефективності використання ресурсів;
- г) підвищення продуктивності суспільної праці;
- д) збільшення обсягу капіталу.

Питання для самоконтролю

1. Суть та характеристики товарного ринку.
2. Класифікація товарних ринків.
3. Сукупний попит та чинники, що його визначають.
4. Складові сукупного попиту.
5. Сукупна пропозиція та чинники, що її визначають.
6. Сутність макроекономічної рівноваги.
7. Модель макроекономічної рівноваги.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Економічна теорія: підруч. В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
4. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
5. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
6. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 448 с.

ТЕМА 2.5

РИНОК ГРОШЕЙ

1. Пропозиція грошей: сутність, структура та графічна інтерпретація.
2. Процентна ставка та її роль в економіці. Рівняння та ефект Фішера.
3. Попит на гроші: сутність, складові та графічна інтерпретація.
4. Механізм функціонування грошового ринку: пропозиція, попит та урівноваження.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання 1. Визначте, правильні чи неправильні наступні твердження:

1. Інфляція пропозиції характеризується зростання цін внаслідок підвищення витрат виробництва чи скорочення сукупної пропозиції;

2. Товар, який служить засобом для вираження вартості іншого товару, перебуває в еквівалентній формі вартості.

3. Надмірна емісія грошей, не узгоджена з товарною масою, є причиною інфляції.

4. В порядку зростання ліквідності грошові засоби поділяються на грошові агрегати: М1, М2, М3.

5. До безготівкових грошей відносяться банкноти, казначейські білети.

Завдання 2. Розв'яжіть задачі

1. Розташуйте у правильній історичній послідовності наступні етапи розвитку грошей: біметалізм, золото злитковий стандарт; золотодевізний стандарт; кредитний.

2. Визначити кількість грошей, необхідних для обігу, якщо:

- сума цін товарів, вироблених в країні за рік – 110 млрд грн.;
- сума наданих послуг за рік – 70 млрд грн.;
- сума цін товарів, проданих в кредит – 35 млрд грн.;
- сума платежів за кредити минулого року – 30 млрд грн.;
- сума платежів, що взаємно погашаються – 27 млрд грн.;
- грошова одиниця в середньому обертається протягом року 7 разів.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Еволюція грошових систем.

2. Функції та види сучасних грошей.

3. Криптовалюти у грошових системах.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Згідно з раціоналістичною концепцією:

а) гроші виникли як результат домовленості між людьми про введення спеціального інструменту для здійснення обміну товарів;

б) гроші виникли стихійно, незалежно від волі людей, у результаті тривалого розвитку суспільства;

в) «Гроші» - це штучна соціальна умовність;

г) гроші мають товарне походження і виникли в результаті тривалого розвитку товарообміну та послідовної зміни форм вартості;

д) правильна відповідь у пп. а,в.

2. Товар, який служить засобом для вираження вартості іншого товару, перебуває в:

а) еквівалентній формі вартості;

б) відносній формі вартості;

в) повній або розгорнутій формі власності;

г) грошовій формі вартості.

3. Гроші - це:

а) особливі паперові чи металеві товари, які прийняті в певній країні як загальний засіб обміну;

б) всякий товар, який є загальноприйнятим в розрахунках за всі інші товари»

в) особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, виступає посередником в обміні товарів і виражає економічні відносини між людьми з приводу виробництва та обміну товарів;

г) загальний еквівалент, за допомогою якого решта товарів вимірюють свою вартість.

4. Грошова форма вартості – це:

а) така форма, за якої безлічі товарів, що перебувають у відносній формі вартості, відповідає один товар, що перебуває у еквівалентній формі;

б) така форма, за якої одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає безліч товарів, що перебувають у еквівалентній формі;

в) така форма, за якої одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає тільки один товар, що перебуває у еквівалентній формі.

5. Представники якої течії в економічній науці вважали, що багатство нації визначається кількістю нагромадженого золота чи срібла?

а) фізіократи;

б) меркантилісти;

в) монетаристи;

г) кейнсіанці;

6. Яка з функцій грошей найуразливіша до інфляції?

а) міра вартості;

б) засіб нагромадження;

в) світові гроші;

г) засіб обігу.

7. Яке визначення точніше відображає суть грошей як засобу платежу?

а) здатність грошей як загального еквівалента вимірювати вартість усіх інших товарів;

б) виконання грошима ролі посередника в обміні товарів;

в) обслуговування грошима погашення різноманітних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин;

г) здатність грошей бути засобом збереження вартості.

8. У якому із прикладів гроші виконують функцію засобу обігу?

а) працівник отримує гроші з депонента;

б) громадянин відкладає гроші на банківський рахунок з метою отримання відсотків;

в) сім'я купує меблі;

г) студент купує обід у столовій;

д) правильна відповідь у пп. в, г;

е) правильна відповідь у пп. а, в.

9. До недоліків бартерного обміну належать:

а) неспівпадіння потреб в товарах, які підлягають обміну;

б) високі витрати, пов'язані з необхідністю знаходження суб'єктів, готових обміняти потрібні продавцеві товари на ті, які у нього є;

в) незручність;

г) усі відповіді правильні.

10. Інфляція – це:

а) знецінення грошей внаслідок їх надмірної емісії;

б) стійке зростання цін на товари і послуги;

в) знецінення грошей, спричинене диспропорціями в суспільному виробництві;

г) усі відповіді правильні.

11. До недоліків товарних грошей належать:

а) стримання розвитку виробництва;

б) неможливість їх тривалого зберігання;

в) невелика вага;

г) їх неподільність без втрати споживчих властивостей;

д) правильна відповідь у пп. а,в;

е) правильна відповідь у пп. б,г.

12. Які з видів грошей відносяться до повноцінних?

а) паперові;

б) електронні;

в) товарні;

г) кредитні.

13. До складу якого грошового агрегату відносяться готівка, поточні рахунки та інші безстрокові чекові депозити?

а) M^1 ; б) M^2 ; в) M^3 ; г) M^0 .

Питання для самоконтролю

1. Пропозиція грошей: сутність, структура та графічна інтерпретація.
2. Механізм мультиплікації грошової бази банківською системою та грошовий мультиплікатор.
3. Процентна ставка та її роль в економіці.
4. Номінальна та реальна процентна ставка.
5. Рівняння та ефект Фішера.
6. Попит на гроші: сутність, складові та графічна інтерпретація.
7. Чинники попиту на гроші у класичній, кейнсіанській та монетаристській теоріях.
8. Механізм функціонування грошового ринку: пропозиція, попит та урівноваження.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Крайник О.П., Третяк Г.С. Сучасна економічна теорія: навч. посібн. Вид. 2-ге, доп. і пероб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 240 с.
5. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
6. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.

ТЕМА 2.6

МОДЕЛЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

1. Рівновага ринкової економіки.
2. Класична модель рівноваги.
3. Макроекономічна рівновага.
4. Умови рівноваги ринку праці.
5. Умови рівноваги ринку грошей.
6. Рівновага ринку товарів.
7. Рівновага ринку заощаджень.
8. Загальна рівновага класичної макромоделі.

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Зміст завдання самостійної роботи

1. Класична модель рівноваги і реалії сучасного розвитку.
2. Проблема оптимальності і загальна економічна рівновага.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для самоконтролю

1. Сутність рівноваги ринкової економіки.
2. Характеристика класичної моделі макроекономічної рівноваги
3. Умови рівноваги на ринку праці.
4. Умови рівноваги ринку грошей.
5. Сутність виробничої функції.
6. За яких умов складається рівновага на ринку грошей?
7. Рівновага ринку товарів.
8. Рівновага ринку заощаджень.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Закон Сея фіксує зв'язок між:
 - а) попитом та пропозицією;
 - б) збереженням, інвестиціями та рівнем процента;
 - в) кредитом, виробництвом та ринком праці;
 - г) виробництвом, доходом та витратами.
2. Якщо люди стають більш заощаджувальними, то за інших рівних умов:
 - а) буде рости попит на кредит;
 - б) ціна кредиту буде падати;
 - в) крива заощаджень зсунеться вліво;
 - г) величина заощаджень буде зростати за кожного даного рівня процентної ставки;
 - д) всі відповіді правильні.
3. Головним ресурсом у класичній моделі макроекономічної рівноваги є:
 - а) робоча сила;
 - б) товари;
 - в) гроші;
 - г) інвестиції;
 - д) заощадження.
4. Між величиною інвестицій і ставкою судного проценту існує:
 - А. пряма залежність;

- В. зворотна залежність;
- С. залежності немає;
- Д. правильні відповіді А і В;
- Е. немає правильної відповіді.

5. Якщо сукупна пропозиція перевищує сукупний попит за умовою, що державні витрати і чистий експорт дорівнюють нулю, то:

- а) сума споживчих та інвестиційних витрат дорівнює заощадженням;
- б) збереження дорівнюють інвестиціям;
- в) збереження перевищують заплановані інвестиції;
- г) національний об'єм випуску залишається незмінним;
- д) реальний ВВП буде зростати.

6. Що з нижче перерахованого є неправильним?

- а) за рівноважного рівня доходу плановані та фактичні витрати є рівними;
- б) в умовах рівноваги відсутні інвестиції в товарно-матеріальні запаси;
- в) рівноважний рівень випуску не може бути рівним потенційному ВВП;
- г) в умовах рівноваги сукупні витрати дорівнюють сукупним доходам всіх економічних агентів;
- д) правильними є відповіді А і В.

7. Як впливають на інвестиції норма прибутку та реальна ставка процента?

- а) прямо;
- б) зворотно;
- в) норма прибутку зворотно, а ставка процента прямо;
- г) норма прибутку прямо, а ставка проценту зворотно.

8. Який ринок визначає величину номінального продукту?

- а) ринок грошей;
- б) ринок товарів;
- в) ринок заощаджень;
- г) ринок ресурсів;
- д) ринок інвестицій.

Питання для самоконтролю

1. Суть рівноваги ринкової економіки.
2. Характеристика класичної моделі рівноваги.
3. Характеристика макроекономічної рівноваги.
4. Характеристика системи умов рівноваги ринку праці.
5. Характеристика системи умов рівноваги ринку грошей.
6. Характеристика системи умов ринку товарів.
7. Характеристика системи умов ринку заощаджень.
8. Суть загальної рівноваги класичної макромоделі.

Література

1. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
2. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.

3. Крайник О.П., Третьяк Г.С. Сучасна економічна теорія: навч. посібн. Вид. 2–ге, доп. і пероб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 240 с.
4. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
5. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.

ТЕМА 2.7 ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ

1. Інфляція: сутність, методи вимірювання та види.
2. Економічні чинники та наслідки інфляції.
3. Інфляція та безробіття. Крива Філіпса у короткостроковому та довгостроковому періодах.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Використовуючи дані таблиці (Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>), необхідно виконати аналіз інфляційних процесів в Україні.

Зведена таблиця індексів споживчих цін з 2000 по 2021 рр. (%)													
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	За рік
	ь	й	ь	ь	ь	ь	ь	ь	ь	ь	д	ь	рік
2000	104,6	103,3	102,0	101,7	102,1	103,7	99,9	100,0	102,6	101,4	100,4	101,6	125,8
2001	101,5	100,6	100,6	101,5	100,4	100,6	98,3	99,8	100,4	100,2	100,5	101,6	106,1
2002	101,0	98,6	99,3	101,4	99,7	98,2	98,5	99,8	100,2	100,7	100,7	101,4	99,4
2003	101,5	101,1	101,1	100,7	100,0	100,1	99,9	98,3	100,6	101,3	101,9	101,5	108,2
2004	101,4	100,4	100,4	100,7	100,7	100,7	100,0	99,9	101,3	102,2	101,6	102,4	112,3
2005	101,7	101,0	101,6	100,7	100,6	100,6	100,3	100,0	100,4	100,9	101,2	100,9	110,3
2006	101,2	101,8	99,7	99,6	100,5	100,1	100,9	100,0	102,0	102,6	101,8	100,9	111,6
2007	100,5	100,6	100,2	100,0	100,6	102,2	101,4	100,6	102,2	102,9	102,2	102,1	116,6
2008	102,9	102,7	103,8	103,1	101,3	100,8	99,5	99,9	101,1	101,7	101,5	102,1	122,3
2009	102,9	101,5	101,4	100,9	100,5	101,1	99,9	99,8	100,8	100,9	101,1	100,9	112,3
2010	101,8	101,9	100,9	99,7	99,4	99,6	99,8	101,2	102,9	100,5	100,3	100,8	109,1
2011	101,0	100,9	101,4	101,3	100,8	100,4	98,7	99,6	100,1	100,0	100,1	100,2	104,6
2012	100,2	100,2	100,3	100,0	99,7	99,7	99,8	99,7	100,1	100,0	99,9	100,2	99,8
2013	100,2	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	99,3	100,0	100,4	100,2	100,5	100,5
2014	100,2	100,6	102,2	103,3	103,8	101,0	100,4	100,8	102,9	102,4	101,9	103,0	124,9
2015	103,1	105,3	110,8	114,0	102,2	100,4	99,0	99,2	102,3	98,7	102,0	100,7	143,3

5													
2016	100,9	99,6	101,0	103,5	100,1	99,8	99,9	99,7	101,8	102,8	101,8	100,9	112,4
2017	101,1	101,0	101,8	100,9	101,3	101,6	100,2	99,9	102,0	101,2	100,9	101,0	113,7
2018	101,5	100,9	101,1	100,8	100,0	100,0	99,3	100,0	101,9	101,7	101,4	100,8	109,8
2019	101,0	100,5	100,9	101,0	100,7	99,5	99,4	99,7	100,7	100,7	100,1	99,8	104,1
2020	100,2	99,7	100,8	100,8	100,3	100,2	99,4	99,8	100,5	101,0	101,3	100,9	105,0
2021	101,3	101,0	101,7	100,7	101,3	100,2	100,1	99,8					1

1. Необхідно визначити тип інфляції.
2. Сформувати систему чинників, що обумовили рівень інфляції в Україні у різні роки.
3. Сформувати систему заходів, реалізація яких дозволить оптимізувати рівень інфляції.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Інфляція в системі забезпечення макроекономічної стабільності.
2. Інфляційні очікування в економічних системах.
3. Антиінфляційні політики різних країн.
4. Інфляційні процеси в Україні.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Яка з функцій грошей найуразливіша до інфляції?
 - а) міра вартості;
 - б) засіб нагромадження;
 - в) світові гроші;
 - г) засіб обігу.
2. Інфляція – це:
 - а) знецінення грошей внаслідок їх надмірної емісії;
 - б) стійке зростання цін на товари і послуги;
 - в) знецінення грошей, спричинене диспропорціями в суспільному виробництві;
 - г) усі відповіді правильні.
3. Гіперінфляція починається тоді, коли:
 - а) населення і фірми витрачають надто багато грошей;
 - б) уряд друкує значну масу грошей для погашення дефіциту державного бюджету;
 - в) фірми призначають вищі ціни на свої товари і послуги;
 - г) усі відповіді правильні.
4. Що не є передумовою інфляції попиту?
 - а) монополізація окремих галузей національної економіки;
 - б) надмірні державні видатки;
 - в) зростання чистого експорту;
 - г) очікування щодо зростання цін у майбутньому.

5. Що не є передумовою інфляції пропозиції?
- зростання цін на матеріальні ресурси;
 - надмірне зростання грошової маси;
 - зростання реальних процентних ставок;
 - значне зростання номінальної заробітної плати.
6. Непередбачена незбалансована інфляція супроводжується:
- перерозподілом доходів між боржниками і кредиторами;
 - зниженням реальної вартості заощаджень;
 - падінням ефективності національної економіки;
 - усі твердження правильні.
7. Індекс споживчих цін на товари та послуги обчислюють:
- за формулою Пааше на підставі базової частки витрат домогосподарств на товари (послуги) умовного споживчого кошика;
 - за формулою Ласпейреса на підставі базової частки витрат домогосподарств на товари (послуги) інфляційного попиту;
 - за формулою Ласпейреса на підставі базової частки витрат домогосподарств на товари (послуги) умовного споживчого кошика;
 - за формулою Пааше на підставі базової частки витрат домогосподарств на товари (послуги) інфляційного попиту.
8. Індекс цін виробників характеризує:
- зміну в часі загального рівня цін на товари виробничого споживання;
 - зміну загального рівня оптових цін;
 - зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, що реалізовані кінцевим споживачам;
 - зміну в часі загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для особистого споживання;
9. Індекс споживчих цін становить 183 %. Це означає, що:
- ціни виросли на 183%;
 - ціни виросли у 0,83 рази;
 - ціни виросли у 1,83 рази;
 - ціни виросли у 18,3 рази.
10. Індекс цін виробників становить 0,9. Це означає, що:
- ціни знизилися на 0,9 гр. од.;
 - ціни виросли на 0,9 %;
 - ціни знизилися на 90%;
 - ціни знизилися на 10%.

Питання для самоконтролю

- У чому суть інфляції?
- Які є методи вимірювання інфляції?
- Які є види інфляції?
- Економічні чинники інфляції.
- Які є наслідки інфляції?
- Інфляція та безробіття.
- Характеристика кривої Філіпса у короткостроковому та довгостроковому періодах.

8. У чому різниця між темпом інфляції та рівнем інфляції?
9. У чому полягає зміст антиінфляційної політики держави?
10. В чому зміст антиінфляційної стратегії?

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Крайник О.П., Третяк Г.С. Сучасна економічна теорія: навч. посібн. Вид. 2–ге, доп. і пероб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 240 с.
5. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
6. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.

ТЕМА 2.8

ПРИВАТНЕ СПОЖИВАННЯ ТА ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ

1. Особистий дохід та особистий наявний дохід.
2. Диференціація доходів: сутність, чинники та методи аналізу.
3. Кейнсіанська функція споживання. Схильності до споживання та заощадження.
4. Вплив фактору часу на споживання. Посткейнсіанські (довгострокові) функції споживання.
5. Інвестиції: сутність, роль та чинники попиту.
6. Інвестиційні функції (кейнсіанська та неокласична), їх обґрунтування.
7. Проста інвестиційна функція: математична та графічна інтерпретація.
8. Структура заощаджень. Трансформація заощаджень в інвестиції на фінансових ринках. Роль фінансових посередників.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання 1. Визначте, правильні чи неправильні наступні твердження:

1. Головним джерелом доходів домогосподарства є доходи від підприємницької діяльності.
2. Диференціація доходів населення – це нерівномірність рівня доходів на душу населення.
3. Причиною нерівномірного розподілу доходів населення є рівень розвитку економічної системи.
4. Крива Лоренца показує можливі варіанти розподілу доходів населення.
5. Ринкова економіка не забезпечує справедливого розподілу доходів.
7. Низький рівень доходу домогосподарства обумовлює витрачання його значної частки придбання продуктів першої необхідності.

Завдання 2.

1. Сформуйте бюджет власного домогосподарства.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Джерела надходжень домогосподарств України.

2. Структура витрат домогосподарств України: основні тенденції та макроекономічні наслідки.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Индексація доходів населення спрямована на:

- а) захист грошових доходів населення від інфляції;
- б) зростання номінального доходу;
- в) підтримання купівельної спроможності населення з фіксованими

доходами;

- г) зниження рівня інфляції в країні;
- д) усі відповіді правильні;
- е) правильна відповідь у пп. а,в.

2. До доходів, що пов'язані з результатами діяльності, відносяться:

- а) субсидії;
- б) пенсії;
- в) адресна допомога;
- г) рентні платежі.

3. Диференціація доходів населення:

- а) це нерівномірність рівня доходів на душу населення;
- б) це співвідношення між середніми доходами 10% високодохідних громадян та 10% малозабезпечених членів суспільства;
- в) це кількісна оцінка розподілу чисельності населення та відповідних доходів;

- г) усі відповіді правильні.

4. За суб'єктами привласнення доходи поділяються на:

- а) доходи населення;
- б) валовий внутрішній дохід;
- в) доходи підприємств;
- г) нерозподілений прибуток підприємств;
- д) усі відповіді правильні;
- е) правильна відповідь у пп. а,в.

5. Сукупний дохід домогосподарства – це:

- а) вартість набору життєвих засобів, які задовольняють розумні раціональні потреби людей;
- б) вся сума доходів, які отримує домогосподарство в грошовій формі;
- в) вся сума доходів, які отримує домогосподарство в натуральній формі;
- г) усі відповіді хибні;
- д) усі відповіді правильні.

6. Для кількісної оцінки рівня диференціації доходів населення використовуються такі показники:

- а) рівень інфляції;
- б) децильний коефіцієнт;
- в) квантильний коефіцієнт;

- г) коефіцієнт Джині;
- д) усі відповіді правильні;
- е) правильна відповідь у пп. б,в,г.

Питання для самоконтролю

1. Сутність та структура особистісного доходу.
2. Сутність та структура наявного доходу.
3. Джерела формування особистісного доходу.
4. Сутність диференціації доходів та методи аналізу.
5. Кейнсіанська функція споживання.
6. Схильності до споживання та заощадження.
7. Вплив фактору часу на споживання.
8. Довгострокові функції споживання.
9. Сутність, роль та чинники попиту на приватні інвестиції.
10. Інвестиційні функції.
11. Проста інвестиційна функція.
12. Структура заощаджень.
13. Трансформація заощаджень в інвестиції на фінансових ринках.
14. Характеристика фінансових посередників.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Лагутін В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. Економічна теорія: підруч. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
5. Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
6. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.

ТЕМА 2.9

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА

1. Роль держави та моделі економічної рівноваги «витрати – випуск» та «вилучення -ін'єкції» в змішаній закритій економіці.
2. Фіскальна політика: сутність, види та інструменти. Вплив державних закупівель та чистих податків на ВВП.
3. Дискреційна та автоматична фіскальна політика. Ефект гальмування динаміки ВВП.
4. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Крива Лаффера.
5. Фіскальна політика та державний бюджет. Дефіцит бюджету та державний борг.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти
 Використовуючи данні таблиці (Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>) виконати завдання кейсу.

Виконання державного бюджету України з 2008 по 2021 рр. (млн. грн.)

	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо	
	% ВВП		% ВВП		% ВВП		(дефіцит бюджету)% ВВП	
2008	231686,3	24.44	241454,5	25.47	2732,5	0.29		
2009	209700,3	22.96	242437,2	26.54	2780,3	0.30		
2010	240615,2	22.23	303588,7	28.04	1292,0	0.12		
2011	314616,9	23.90	333459,5	25.33	4715,0	0.36		
2012	346054,0	24.56	395681,5	28.08	3817,7	0.27		
2013	339180,3	23.31	403403,2	27.73	484,7	0.03		
2014	357084,2	22.79	430217,8	27.46	4919,3	0.31		
2015	534694,8	27.01	576911,4	29.14	2950,9	0.15		
2016	616274,8	25.86	684743,4	28.73	1661,6	0.07		
2017	793265,0	26.59	839243,7	28.13	1870,9	0.06		
2018	928108,3	26.08	985842,0	27.70	1514,3	0.04		
2019	998278,9	25.12	1072891,5	26.99	3437,0	0.09		
2020	1076016,7	25.66	1288016,7	30.71	5096,1	0.12		

1. Необхідно розрахувати сальдо. Виконати аналіз результатів виконання державного бюджету.

2. Сформувати систему чинників, що обумовили результати виконання державного бюджету України у різні роки.

3. Сформувати систему заходів, реалізація яких дозволить оптимізувати рівень результатів виконання державного бюджету.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Основні функції держави.

2. Антикризове управління економічною системою.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. До заходів реалізації фіскальної політики не відносяться:

а) регулювання господарської кон'юнктури;

б) перерозподіл національного доходу;

в) нагромадження необхідних ресурсів для фінансування соціальних програм;

г) зміна законодавства.

2. Дискреційної фіскальна політика має за мету:

а) зниження темпів інфляції;

б) зниження рівня безробіття;

в) підвищення рівня життя населення;

г) досягнення політичної стабільності.

3. Автоматичними стабілізаторами економіки є:

а) прогресивна податкова система;

б) зміна ставок оподаткування;

в) система участі в прибутку;

г) облікова ставка НБУ.

4. Які основні функції виконують податки?

- а) розподільчу і фіскальну;
 - б) фіскальну і стимулюючу;
 - в) підтримання ринкової рівноваги;
 - г) немає правильної відповіді.
5. Який взаємозв'язок відображає крива Лаффера?
- а) між обсягом виробництва і податковою ставкою;
 - б) між обсягом податкових надходжень і обсягом виробництва;
 - в) між податковою ставкою та обсягом податкових надходжень;
 - г) немає правильної відповіді.
6. Профіцит державного бюджету – це:
- а) перевищення доходів державного бюджету над видатками;
 - б) перевищення видатків державного бюджету над доходами;
 - в) максимальний обсяг податків;
 - г) немає правильної відповіді.
7. Дайте визначення категорії «дефолт»:
- а) необґрунтоване підвищення ставок податків;
 - б) зростання державних видатків;
 - в) визнання країни неплатоспроможною;
 - г) зростання державного боргу.
8. До цілей фіскальної політики не відносяться:
- а) боротьба з інфляцією;
 - б) підвищення податкової ставки;
 - в) стабілізація економіки;
 - г) забезпечення економічного зростання.
9. Завданням формування державного бюджету є:
- а) підтримка ринкової рівноваги;
 - б) підвищення рівня заробітної плати;
 - в) забезпечення життєдіяльності країни;
 - г) немає правильної відповіді.
10. Які податки стягуються в момент придбання товару?
- а) податок на доходи;
 - б) податок на додану вартість;
 - в) мито;
 - г) податок на прибуток.

Питання для самоконтролю

1. Сутність та основні функції фіскальної політики?
2. Сутність та основні функції податку.
3. Основні принципи формування оптимальної системи оподаткування.
4. Складові податкової системи.
5. Характеристика кривої Лаффера.
6. Сутність та складові бюджету.
7. Сутність та причини виникнення дефіциту бюджету.
8. Які є види бюджетного дефіциту?
9. Заходи щодо зниження бюджетного дефіциту.
9. Назвіть основні статті видатків державного бюджету.

10. Назвіть основні джерела доходів державного бюджету.
11. Основні причини виникнення кризи зовнішньої заборгованості.
12. Зміст і структура бюджетної політики держави.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Лагутін В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. Економічна теорія: підруч. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
5. Малиш Н.А., Ільченко Л.В. Бюджетно-податкова політика України: навч.-метод. матер. К.: НАДУ. 2015. 52 с.
6. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.

ТЕМА 2.10

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

1. Механізм функціонування та регулювання грошового ринку.
2. Сутність монетарної політики та її стратегії.
3. НБУ як суб'єкт монетарної політики України.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

У липні-вересні 2019 р. Національний банк України двічі знижував ключову процентну ставку на пів процентного пункту – до 17% та 16,5% річних. У липні–вересні 2020 року облікову ставку було двічі збережено незмінною на рівні 6%. Використовуючи данні таблиці (Джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/>) виконати завдання кейсу.

Значення облікової ставки НБУ з 2001 по 2021 рр.	
Період	Облікова ставка (%)
з 10.03.2001 по 06.04.2001	25,00
з 07.04.2001 по 10.06.2001	21,00
з 11.06.2001 по 08.08.2001	19,00
з 09.08.2001 по 09.09.2001	17,00
з 10.09.2001 по 09.12.2001	15,00
з 10.12.2001 по 10.03.2002	12,50
з 11.03.2002 по 03.04.2002	11,50
з 04.04.2002 по 04.07.2002	10,00
з 05.07.2002 по 04.12.2002	8,00
з 05.12.2002 по 08.06.2004	7,00
з 09.06.2004 по 06.10.2004	7,50
з 07.10.2004 по 08.11.2004	8,00
з 09.11.2004 по 09.08.2005	9,00
з 10.08.2005 по 09.06.2006	9,50

з 10.06.2006 по 31.05.2007	8,50	
з 01.06.2007 по 31.12.2007	8,00	
з 01.01.2008 по 29.04.2008	10,00	
з 30.04.2008 по 14.06.2009	12,00	
з 15.06.2009 по 11.08.2009	11,00	
з 12.08.2009 по 07.06.2010	10,25	
з 08.06.2010 по 07.07.2010	9,50	
з 08.07.2010 по 09.08.2010	8,50	
з 10.08.2010 по 22.03.2012	7,75	
з 23.03.2012 по 09.06.2013	7,50	
з 10.06.2013 по 12.08.2013	7,00	
з 13.08.2013 по 14.04.2014	6,50	
з 15.04.2014 по 16.07.2014	9,50	
з 17.07.2014 по 12.11.2014	12,50	
з 13.11.2014 по 05.02.2015	14,00	
з 06.02.2015 по 03.03.2015	19,50	
з 04.03.2015 по 27.08.2015	30,00	
з 28.08.2015 по 24.09.2015	27,00	
з 25.09.2015 по 29.10.2015	22,00	
з 30.10.2015 по 17.12.2015	22,00	
з 18.12.2015 по 27.01.2016	22,00	
з 28.01.2016 по 02.03.2016	22,00	
з 03.03.2016 по 21.04.2016	22,00	
з 22.04.2016 по 26.05.2016	19,00	
з 27.05.2016 по 23.06.2016	18,00	
з 24.06.2016 по 28.07.2016	16,50	
з 29.07.2016 по 15.09.2016	15,50	
з 16.09.2016 по 27.10.2016	15,00	
з 28.10.2016 по 07.12.2016	14,00	
з 08.12.2016 по 25.01.2017	14,00	
з 26.01.2017 по 01.03.2017	14,00	
з 02.03.2017 по 02.03.2017	14,00	
з 03.03.2017 по 13.04.2017	14,00	
з 14.04.2017 по 25.05.2017	13,00	
з 26.05.2017 по 06.07.2017	12,50	
з 07.07.2017 по 02.08.2017	12,50	
з 03.08.2017 по 13.09.2017	12,50	
з 14.09.2017 по 26.10.2017	12,50	
з 27.10.2017 по 14.12.2017	13,50	
з 15.12.2017 по 25.01.2018	14,50	
з 26.01.2018 по 01.03.2018	16,00	
з 02.03.2018 по 11.04.2018	17,00	
з 12.04.2018 по 23.05.2018	17,00	
з 24.05.2018 по 12.07.2018	17,00	
з 13.07.2018 по 06.09.2018	17,50	
з 07.09.2018 по 24.10.2018	18,00	
з 25.10.2018 по 12.12.2018	18,00	
з 13.12.2018 по 30.01.2019	18,00	
з 31.01.2019 по 31.01.2019	18,00	

з 01.02.2019 по 14.03.2019	18,00	
з 15.03.2019 по 25.04.2019	18,00	
з 26.04.2019 по 06.06.2019	17,50	
з 07.06.2019 по 18.07.2019	17,50	
з 19.07.2019 по 05.09.2019	17,00	
з 06.09.2019 по 24.10.2019	16,50	
з 25.10.2019 по 12.12.2019	15,50	
з 13.12.2019 по 30.01.2020	13,50	
з 31.01.2020 по 12.03.2020	11,00	
з 13.03.2020 по 23.04.2020	10,00	
з 24.04.2020 по 11.06.2020	8,00	
з 12.06.2020 по 23.07.2020	6,00	
з 24.07.2020 по 03.09.2020	6,00	
з 04.09.2020 по 22.10.2020	6,00	
з 23.10.2020 по 10.12.2020	6,00	
з 11.12.2020 по 21.01.2021	6,00	
з 22.01.2021 по 04.03.2021	6,00	
з 05.03.2021 по 15.04.2021	6,50	
з 16.04.2021 по 17.06.2021	7,50	
з 18.06.2021 по 22.07.2021	7,50	
з 23.07.2021 по 09.09.2021	8,00	
з 10.09.2021	8,50	

1. Необхідно виконати аналіз результатів виконання державного бюджету.

2. Сформулювати систему чинників, що обумовили зміну облікової ставки України у різні роки.

Завдання. Європа: негативні ставки за депозитами. Європейський центральний банк на засіданні 12 березня 2020 р. оголосив про пакети стимулюючих заходів в умовах поширення коронавірусу. Європейський регулятор закріпив базову ставку за кредитами - на нульовому рівні, ставку за маржинальним кредитом - на рівні 0,25%, а ставку за депозитами - мінус 0,5% річних (джерело [https:// finances/12/03/2020/5e6a22239a79470e54e9965164](https://finances/12/03/2020/5e6a22239a79470e54e9965164)).

Дайте відповіді на питання:

1. Що таке негативні ставки по банківським депозитам? Що означає «ставка по депозиту - мінус 0,5% річних»?

2. Чи може будь-яка країна Європейського Союзу реалізувати власну грошово-кредитну політику?

Зміст завдання самостійної роботи

1. Завдання та структура банківської системи в Україні.
2. Небанківські фінансово-кредитні інститути, їхня роль у формуванні конкурентних фінансових систем.
3. Страховий ринок України.
4. Особливості монетарної політики в Україні.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. В період інфляції центральний банк країни:

- а) підвищує резервну норму;
- б) знижує облікову ставку;
- в) знижує резервну норму;

г) немає вірної відповіді.

2. У період економічного спаду проводиться:

- а) політика «дорогих грошей»;
- б) політика «дешевих грошей»;
- в) жорстка кредитно-грошова політика;
- г) немає вірної відповіді.

3. Яка школа економічної теорії наполягає на дискреційній грошово-кредитній політиці?

- а) монетаризм;
- б) класична буржуазна політекономія;
- в) кейнсіанство;
- г) немає вірної відповіді.

4. Який метод дискретної монетарної політики може потребувати рішень законодавчого органу влади?

- а) зміна облікової ставки;
- б) зміна резервних норм;
- в) операції на відкритому ринку;
- г) немає вірної відповіді.

5. За фіксованого обмінного курсу механізм монетарної політики:

- а) є абсолютно ефективним;
- б) забезпечує найвищий рівень зайнятості;
- в) не працює;
- г) залежить від рівня зовнішньої заборгованості.

6. Політика «дорогих грошей» застосовується у разі:

- а) виникнення дефіциту державного бюджету;
- б) сповільнення темпів економічного зростання;
- в) виникнення збурення сукупного попиту;
- г) виникнення збурення сукупної пропозиції.

Питання для самоконтролю

1. Основні завдання центрального банку країни?
2. Що таке стримувальна монетарна політика?
3. Що таке стимулювальна монетарна політика?
4. Роль та структура банківської системи.
5. Джерела формування кредитних ресурсів.
6. Який взаємозв'язок існує між монетарною та фіскальною політикою держави?
7. Політика «дорогих грошей».
8. Політика «дешевих грошей».
9. Особливості монетарної політики України.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.

3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Лагутін В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. Економічна теорія: підруч. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
5. Малиш Н.А., Ільченко Л.В. Бюджетно-податкова політика України: навч.-метод. матер. К.: НАДУ. 2015. 52 с.
6. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.

ТЕМА 2.11 ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА

1. Поняття макроекономічної динаміки, її спрямованості, показників і критеріїв
2. Зміст, джерела, чинники і типи економічного зростання.
3. Поняття макроекономічної стагнації.
4. Моделі економічного зростання

Завдання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Визначити суть основних понять, що характеризують економічну динаміку (Економічне зростання. Цілі економічного зростання. Ефективність економічного зростання. Якість економічного зростання. Фактори пропозиції. Фактори попиту. Фактори розподілу. Екстенсивний тип економічного зростання. Інтенсивний тип економічного зростання. Витрати праці. Продуктивність праці. Виробнича функція. Рівноважне економічне зростання. Модель Солоу. Золоте правило. Модель Харрода-Домара. Економічний розвиток. Фондовіддача. Фондомісткість. Матеріаломісткість. Енергомісткість). Сформувати з них кросворд.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Показники розвитку економіки.
2. Циклічність економіки

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Фазами кругообігу економіки є:
 - а) криза, депресія, поживлення, підйом;
 - б) виробництво, розподіл, обмін, споживання;
 - в) сфера обігу, сфера виробництва, сфера обігу;
 - г) сфери ринкових та неринкових відносин.
2. До екстенсивних чинників економічного зростання відноситься:
 - а) збільшення продуктивності праці;
 - б) поліпшення організації виробництва;
 - в) збільшення чисельності зайнятих у виробництві працівників;
 - г) застосування нових технологій.
3. Економічне зростання може бути проілюстроване:
 - а) переміщенням крапки по кривій виробничих можливостей;
 - б) зрушенням вліво кривій виробничих можливостей;
 - в) зрушенням управо кривій виробничих можливостей;

г) переміщенням від однієї крапки до іншої за межами кривій виробничих можливостей.

4. Першою фазою кругообігу економіки є:

а) споживання; б) виробництво; в) обмін; г) розподіл.

5. Ефективна національна економіка передбачає:

а) повне залучення ресурсів;

б) повний обсяг виробництва;

в) виготовлення кожного продукту з найнижчими витратами виробництва;

г) усе перелічене.

6. До екстенсивних чинників економічного зростання відноситься:

а) збільшення продуктивності праці;

б) поліпшення організації виробництва;

в) збільшення чисельності зайнятих у виробництві працівників;

г) застосування нових технологій.

7. Економічні коливання це:

а) зміни обсягу національного продукту, зайнятості й доходів, що спричиняються піднесеннями і спадами в багатьох секторах національної економіки;

б) фаза ділового циклу, в якій обсяг національного виробництва скорочується протягом не менш як двох кварталів поспіль;

в) дзеркальне відображення спаду;

г) найвища точка піднесення;

д) найнижча точка спаду.

8. Спад це:

а) зміни обсягу національного продукту, зайнятості й доходів, що спричиняються піднесеннями і спадами в багатьох секторах національної економіки;

б) фаза ділового циклу, в якій обсяг національного виробництва скорочується протягом не менш як двох кварталів поспіль;

в) дзеркальне відображення спаду;

г) найвища точка піднесення;

д) найнижча точка спаду.

9. Піднесення це:

а) зміни обсягу національного продукту, зайнятості й доходів, що спричиняються піднесеннями і спадами в багатьох секторах національної економіки;

б) фаза ділового циклу, в якій обсяг національного виробництва скорочується протягом не менш як двох кварталів поспіль;

в) дзеркальне відображення спаду;

г) найвища точка піднесення;

д) найнижча точка спаду.

10. Вершина це:

а) зміни обсягу національного продукту, зайнятості й доходів, що спричиняються піднесеннями і спадами в багатьох секторах національної економіки;

б) фаза ділового циклу, в якій обсяг національного виробництва скорочується протягом не менш як двох кварталів поспіль;

в) дзеркальне відображення спаду;

г) найвища точка піднесення;

д) найнижча точка спаду.

11. Дно це:

а) зміни обсягу національного продукту, зайнятості й доходів, що спричиняються піднесеннями і спадами в багатьох секторах національної економіки;

б) фаза ділового циклу, в якій обсяг національного виробництва скорочується протягом не менш як двох кварталів поспіль;

в) дзеркальне відображення спаду;

г) найвища точка піднесення;

д) найнижча точка спаду.

12. Зміни обсягу національного продукту, зайнятості й доходів, що спричиняються в багатьох секторах національної економіки це:

а) спад; б) економічні коливання; в) піднесення;

г) вершина; д) дно.

13. Фаза ділового циклу, в якій обсяг національного виробництва скорочується протягом не менш як двох кварталів поспіль це:

а) спад; б) економічні коливання; в) піднесення;

г) вершина; д) дно.

14. Дзеркальне відображення спаду це:

а) спад; б) економічні коливання; в) піднесення;

г) вершина; д) дно.

15. Найвища точка піднесення це:

а) спад; б) економічні коливання; в) піднесення; г) вершина; д) дно.

16. Найнижча точка спаду це:

а) спад; б) економічні коливання; в) піднесення;

г) вершина; д) дно.

17. Початок піднесення, що настає за спадом це:

а) пожвавлення; б) депресія; в) усі відповіді неправильні.

18. Глибокий і тривалий спад це:

а) пожвавлення; б) депресія; в) усі відповіді неправильні.

19. Пожвавлення це:

а) початок піднесення, що настає за спадом;

б) глибокий і тривалий спад;

в) усі відповіді неправильні.

20. Депресія це:

а) початок піднесення, що настає за спадом;

б) глибокий і тривалий спад;

в) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Основи макроекономічного зростання.
2. Типи економічного зростання.
3. Наслідки економічного зростання.
4. Циклічність економічного розвитку. Економічний цикл і його фази.
5. Економічна криза.

Література

1. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Лагутін В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. Економічна теорія: підруч. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
5. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 448 с.

ТЕМА 2.12.

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ У ВІДКРИТІЙ ЕКОНОМІЦІ

1. Міжнародний поділ праці.
2. Форми міжнародних відносин.
3. Платіжний баланс.
4. Зовнішньоекономічна політика
5. Рівновага товарного, грошового та зовнішнього ринків.

Кейс для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Використовуючи дані таблиці (джерело: <https://index.minfin.com.ua/ua/>), розрахувати наступні показники платіжного балансу:

- 1) сальдо торговельного балансу; 2) сальдо рахунку поточних операцій;
- 3) сальдо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій;
- 4) сальдо платіжного балансу.

Платіжний баланс України (аналітична форма) за 2020 р. (млн. дол. США)					
Статті балансу	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	2020 усього
А. Рахунок поточних операцій	2054	1977	521	655	5207
Баланс товарів та послуг	-1148	796	-1113	-973	-2438
Баланс товарів	-1761	-585	-2113	-2414	-6873
Експорт товарів	11258	9845	10998	13042	45143
Імпорт товарів	13019	10430	13111	15456	52016
Баланс послуг	613	1381	1000	1441	4435
Експорт послуг	4010	3370	3857	4272	15509
Імпорт послуг	3397	1989	2857	2831	11074
Баланс первинних доходів	2279	233	604	433	3549

Надходження	3111	2718	3001	3348	12178
Виплати	832	2485	2397	2915	8629
Оплата праці (баланс)	2964	2611	2896	3246	11717
Надходження	2969	2616	2901	3252	11738
Виплати	5	5	5	6	21
Доходи від інвестицій (баланс)	-685	-2378	-2292	-2813	-8168
Надходження	142	102	100	96	440
Виплати	827	2480	2392	2909	8608
Баланс вторинних доходів	923	948	1030	1195	4096
Надходження	1280	1284	1460	1650	5674
Виплати	357	336	430	455	1578
В. Рахунок операцій з капіталом	5	3	4	-15	-3
Чисте кредитування (+)/ чисте запозичення (-) (=A+B)	2059	1980	525	640	5204
С. Фінансовий рахунок	2198	639	2217	-1840	3214
Прямі інвестиції (сальдо)	1560	-1252	97	-288	117
Прямі інвестиції: активи	113	23	177	49	362
Прямі інвестиції: пасиви	-1447	1275	80	337	245
Портфельні інвестиції (сальдо)	-1765	1906	898	-210	829
Портфельні інвестиції: активи	-114	73	30	163	152
Портфельні інвестиції: пасиви	1651	-1833	-868	373	-677
Акціонерний капітал	24	17	123	9	173
Боргові цінні папери	1627	-1850	-991	364	-850
Сектор державного управління	1564	-1791	-838	754	-311
Банки	-398	-62	-76	-381	-917
Інші сектори	461	3	-77	-9	378
Інші інвестиції (сальдо)	2706	68	1160	-1265	2669
Інші інвестиції: активи	2234	1278	1653	1110	6275
Центральний банк	5	-9	-8	-3	-15
Банки	1308	-312	835	-1012	819
Інші сектори	921	1599	826	2125	5471
Інші інвестиції: пасиви	-472	1210	493	2375	3606
Центральний банк	0	0	0	0	0
Сектор державного управління	-246	594	-396	1557	1509
Банки	-211	187	-101	-39	-164
Інші сектори	-15	429	990	857	2261
Довгострокові кредити	-174	245	100	-7	164
Короткострокові кредити	-518	-79	147	58	-392
Торгові кредити	677	263	743	806	2489
Помилки та упущення	303	83	267	77	730
D. Зведений баланс (=A+B-C)	-139	1341	-1692	2480	1990
E. Резерви та пов'язані статті	-139	1341	-1692	2480	1990
Резервні активи	-684	3417	-2248	2480	2965
Кредити МВФ	-545	2076	-556	0	975

○ без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

На основі отриманих результатів спрогнозувати, як буде змінюватись курс національної валюти країни (ревальвація, девальвація).

Простежити динаміку платіжного балансу за основними статтями.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Валютна політика України.
2. Місце України в світових економічних відносинах.
3. Україна: міграція в цифрах.
4. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА).
5. Спільний ринок країн Південного Конусу (МЕРКОСУР).
6. Карибське співтовариство і Карибський спільний ринок (КАРІКОМ).
7. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).
8. Проблема інтеграційних процесів в Африці.
9. Етапи розвитку та сучасна характеристика ЄС.

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

1. Яке твердження правильне
 - а) більшість країн світу не бере активної участі у міжнародному поділі праці;
 - б) платіжний баланс – сума дебету і кредиту – не дорівнює 0;
 - в) для складання платіжного балансу не використовується метод подвійного бухгалтерського запису;
 - г) натуральні доходи - це продукція, вироблена домогосподарствами для власного споживання.
2. Політика вільної торгівлі – це втручання держави у сферу зовнішньої торгівлі:
 - а) максимальне;
 - б) мінімальне;
 - в) ультрамаксимальне;
 - г) майже максимальне.
3. Ознаками міжнародної економіки є;
 - а) розвинута сфера міжнародного обміну товарами на базі міжнародної торгівлі;
 - б) розвинута сфера міжнародного руху факторів виробництва, перш за все у формах ввезення-вивезення капіталу, робочої сили і технології;
 - в) міжнародні форми виробництва на підприємствах, розміщених у декількох країнах, насамперед у рамках транснаціональних корпорацій (ТНК);
 - г) самостійна міжнародна фінансова сфера, не пов'язана з обслуговуванням міжнародного руху товарів та руху факторів виробництва;
 - д) система міжнародних і наднаціональних, міждержавних і недержавних механізмів міжнародного регулювання з метою забезпечення збалансованості й стабільності економічного розвитку;
 - е) економічна політика держав, що виходять із принципів відкритої економіки;
 - є) всі відповіді правильні.
- 4. Форми протекціонізму:**
 - а) селективний, галузевий, колективний, прихований;
 - б) тарифний та нетарифний;
 - в) односторонній, двосторонній, багатосторонній.
- 5. Державне регулювання міжнародної торгівлі може бути:**
 - а) тарифне та нетарифне;
 - б) одностороннє, двостороннє, багатостороннє;

в) селективне, галузеве, колективне, приховане.

6. До тарифних методів торгової політики належать:

- а) мита, субсидії та квоти;
- б) мита, квотування, ліцензування;
- в) мита та тарифні квоти.

7. До прихованих методів торгової політики належать:

- а) субсидії, кредитування, демпінг;
- б) державні закупівлі, вимоги про вміст місцевих компонентів, технічні бар'єри, податки і збори;
- в) торгові угоди, правові режими, технічні бар'єри, субсидії.

8. Уряду найвигідніше залучення інвестицій у вигляді:

- а) прямих інвестицій;
- б) портфельних інвестицій;
- в) інших інвестицій;
- г) всіх перелічених інвестицій в однаковому ступені;
- д) немає правильної відповіді.

9. Залучення іноземних інвестицій в українську економіку:

- а) не достатнє для забезпечення економічного зростання;
- б) має ухил у бік прямих за нестачі інших інвестицій;
- в) може викликати обвальне падіння курсу гривні;
- г) не залежить від ситуації на світових фондових ринках;
- д) немає правильної відповіді;
- є) всі відповіді правильні.

10. Позитивна роль інвестицій для країни, що приймає, полягає в тому, що:

- а) вони зменшують надмірно завищений курс національної валюти;
- б) скорочують інфляцію в країні; в) скорочують надмірну зайнятість;
- г) поліпшують стан платіжного балансу;
- д) всі відповіді неправильні;
- є) всі відповіді правильні.

11. Як впливає імміграція в малу країну на перерозподіл доходів у малій країні в моделі специфічних факторів виробництва:

- а) зростуть податки на доходи робітників-нерезидентів, а оподаткування власників капіталу та землі зменшиться;
- б) зростуть податки на доходи робітників-нерезидентів та власників капіталу, а оподаткування власників землі зменшиться;
- в) зросте податок на доходи власників землі й капіталу, причому ці додаткові надходження використовуватимуться для надання компенсації місцевим робітникам?

12. Як впливає імміграція в малу країну на зміну умов торгівлі малої країни в моделі специфічних факторів виробництва:

- а) обсяги зовнішньої торгівлі зростуть;
- б) обсяги зовнішньої торгівлі зростуть за умови одночасного подешевшання інших факторів виробництва;
- в) обсяги зовнішньої торгівлі зменшаться;

г) ніяк не вплине?

13. Еміграція приводить:

- а) до збільшення обсягів виробництва і розміру земельної ренти;
- б) зменшення обсягів виробництва і розміру земельної ренти;
- в) збільшення обсягів виробництва і зменшення розміру земельної ренти.

14. Імміграція приводить:

- а) до збільшення обсягів виробництва і розміру земельної ренти;
- б) зменшення обсягів виробництва і розміру земельної ренти;
- в) збільшення обсягів виробництва і зменшення розміру земельної ренти.

15. Показники результатів міжнародної торгівлі:

- а) сальдо балансу послуг, розподіл експорту та імпорту за основними товарними позиціями, темпи росту імпорту;
- б) сальдо торгового балансу, сальдо балансу послуг, сальдо некомерційних операцій;
- в) інституційна торгівля, товарна структура, сальдо торгового балансу;
- г) темпи росту зовнішньоторговельного обігу, сальдо балансу послуг, товарна структура;
- д) правильна відповідь відсутня.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає суть міжнародних економічних відносин?
2. Назвіть об'єкти та суб'єкти міжнародних економічних відносин.
3. Назвіть складові міжнародних економічних відносин.
4. Назвіть критерії, за якими ООН розподіляє країни на групи.
5. Охарактеризуйте показники міжнародної торгівлі.
6. Охарактеризуйте структуру міжнародної торгівлі.
7. Які є позитивні сторони міграції?
8. Назвіть негативні наслідки міграції.
9. Назвіть види міжнародного кредиту.
10. Які етапи еволюції пройшла світова валютна система?
11. Назвіть розділи платіжного балансу.

Література

1. Економічна теорія. Політекономія: підруч. / за ред. В. Д. Базилевича. 9 вид. доповн. Київ: Знання, 2014. 710 с. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazyl_evych_ekon_omichna_2014.pdf.
2. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
3. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
4. Основи економічної науки: 2-ге вид. допов. і перероб. Навч. посіб. для студентів, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, П. В. Круш, М. М. Теліщук, Т. В. Рябокін, М. О. Скорик. К.: Видавничий центр "Кафедра", 2017. – 212 с.

5. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 448 с.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ МІКРОЕКОНОМІКА

1. Які фактори визначають вибір споживача в ринковій системі?
2. У якому випадку треба визнавати поведінку споживача раціональною?
3. Покажіть основні постулати споживчого вибору.
4. Поясніть особливості рівноважного споживання.
5. У чому полягає суть теорії споживача?
6. Покажіть відмінності між кардиналістською та ординалістською теоріями?
7. Як побудувати бюджетну лінію і що вона визначає?
8. Що лежить у основі визначення рівноваги споживача?
9. Що визначає крива «доход-споживання».
10. Дайте пояснення кривої «ціна –споживання».
11. Як розкривається ефект доходу?
12. Ефект заміщення і його особливості.
13. У чому полягає суть парадоксу Гіффена?
14. Що є товаром Гіффена, визначте його особливості?
15. Дайте визначення закону попиту та закону пропозиції.
16. Які фактори впливають на криву попиту?
17. Нецінові фактори, які впливають на криву пропозиції.
18. Назвіть чинники впливу на еластичність попиту.
19. У чому полягає суть еластичності попиту за ціною?
20. Які фактори впливають на еластичність пропозиції.
21. Дайте визначення рівноважної ціни.
22. Охарактеризуйте умови, в яких функціонують підприємства.
23. Дайте визначення виробничої функції.
24. Охарактеризуйте властивості виробничої функції.
25. Поясніть різницю між довгостроковим та короткостроковим періодами.
26. Які показники показують вплив зміни обсягів використання одного з факторів виробництва на результат виробництва?
27. У чому полягає негативне явище монополії?
28. У чому полягає сутність монополії?
29. Які ринки економічних ресурсів ви знаєте?
30. Охарактеризуйте фінансовий ринок.
31. Охарактеризуйте ринок трудових ресурсів.
32. Охарактеризуйте ринок природних ресурсів.
33. У чому полягає сутність підприємництва?
34. Які риси притаманні підприємству?
35. Які існують види підприємництва?
36. У чому різниця фінансового та інноваційного підприємництва?
37. Які види витрат Ви знаєте?
38. Що таке витрати?
39. Які види прибутку Ви знаєте?
40. Що таке фінансові результати бізнесу?

41. Які заходи необхідно реалізувати відповідно до економічних передумов для розвитку підприємництва в Україні ?
42. Що розуміють під соціальними передумовами розвитку сучасного бізнесу?
43. Яку відповідальність передбачає правовий статус підприємця?
44. Під впливом яких змінних формується внутрішнє середовище бізнесу?
45. У чому полягає сутність зовнішнього середовища бізнесу?
46. Які сфери представляють зовнішній вплив на бізнес?
47. Які види бізнесу можна виділити?
48. Назвіть критерії і принципові відмінності видів бізнесу.
49. Яке місце в сучасній економіці займає крупний, середній і малий бізнес?
50. Назвіть етапи бізнес-планування.
51. Яка структура бізнес-плану?
52. Аналіз результатів реалізації бізнес-плану.
53. Що таке домогосподарство?
54. Назвіть функції домогосподарства.
55. Наведіть класифікацію домогосподарств.
56. Охарактеризуйте витрати домогосподарства.
57. Охарактеризуйте доходи домогосподарства.
58. У чому полягає різниця між бухгалтерськими та економічними витратами?
59. Дайте визначення явних і неявних витрат.
60. Дайте визначення сукупних, середніх і граничних витрат та аналогічних показників виручки.
61. Поясніть різницю між бухгалтерським та економічним прибутками.
62. Що являють собою прямі і непрямі витрати?
63. Альтернативні витрати, їх структура.
64. Поясніть рівновагу виробника, її умови.
65. Проаналізуйте витрати виробництва в довгостроковому періоді.
66. Охарактеризуйте найважливіші чинники сучасного виробництва. Як змінювалась їх роль під час історичного розвитку суспільства?
67. Наведіть приклади виробництва, для яких найважливішим фактором є праця, капітал, земля, підприємницькі здібності, інформація.
68. Дайте визначення виробничої функції. Які види виробничих функцій вам відомі?
69. Як за допомогою мікроекономічного аналізу можна визначити технологічну та економічну ефективність виробництва?
70. Поясніть, що таке мінімально ефективний розмір підприємства, та орієнтовно зазначте його для кількох обраних вами галузей.

МАКРОЕКОНОМІКА

1. Які передумови появи і розвитку макроекономіки?
2. У чому полягають відмінності макроекономіки від мікроекономіки?
3. Що є предметом та об'єктом макроекономіки?
4. Розкрийте сутність функцій макроекономіки.
5. У чому дієвість економічної політики держави?

6. У чому полягає специфіка макроекономічного дослідження?
7. Сутність і призначення системи національних рахунків.
8. Які параметри характеризують систему національних рахунків?
9. Охарактеризуйте принципи, які використовує національне рахівництво при обчисленні основних агрегованих показників.
10. Що таке проміжна та кінцева продукція?
11. Надайте характеристику доданої вартості.
12. Охарактеризуйте валовий внутрішній продукт та методи його виміру.
13. Що таке дефлятор, яке його значення?
14. У чому різниця між ВВП і ВНД та що їх об'єднує?
15. Чим відрізняється особистий дохід населення від національного доходу?
16. Залежність між ВВП та добробутом населення.
17. Сутність та складові ринку праці.
18. Особливості сучасного ринку праці.
19. Сутність класичної моделі ринку праці.
20. Що таке зайнятість як економічна категорія?
21. Надайте характеристику видів зайнятості.
22. Сутність та види безробіття.
23. Наслідки безробіття.
24. В чому сутність закону Оукена?
25. Які показники характеризують стан і динаміку ринку праці?
26. Які основні напрями державного регулювання ринку праці?
27. Суть та характеристики товарного ринку.
28. Класифікація товарних ринків.
29. Сукупний попит та чинники, що його визначають.
30. Складові сукупного попиту.
31. Сукупна пропозиція та чинники, що її визначають.
32. Сутність макроекономічної рівноваги.
33. Модель макроекономічної рівноваги.
34. Пропозиція грошей: сутність, структура та графічна інтерпретація.
35. Механізм мультиплікації грошової бази банківською системою та грошовий мультиплікатор.
36. Процентна ставка та її роль в економіці.
37. Номінальна та реальна процентна ставка.
38. Рівняння та ефект Фішера.
39. Попит на гроші: сутність, складові та графічна інтерпретація.
40. Чинники попиту на гроші у класичній, кейнсіанській та монетаристській теоріях.
41. Механізм функціонування грошового ринку: пропозиція, попит та урівноваження.
42. Суть рівноваги ринкової економіки.
43. Характеристика класичної моделі рівноваги.
44. Характеристика макроекономічної рівноваги.
45. Характеристика системи умов рівноваги ринку праці.
46. Характеристика системи умов рівноваги ринку грошей.

47. Характеристика системи умов ринку товарів.
48. Характеристика системи умов ринку заощаджень.
49. Суть загальної рівноваги класичної макромоделі.
50. У чому суть інфляції?
51. Які є методи вимірювання інфляції?
52. Які є види інфляції?
53. Економічні чинники інфляції.
54. Які є наслідки інфляції?
55. Інфляція та безробіття.
56. Характеристика кривої Філіпса у короткостроковому та довгостроковому періодах.
57. У чому різниця між темпом інфляції та рівнем інфляції?
58. У чому полягає зміст антиінфляційної політики держави?
59. В чому зміст антиінфляційної стратегії?
60. Сутність та структура особистісного доходу.
61. Сутність та структура наявного доходу.
62. Джерела формування особистісного доходу.
63. Сутність диференціації доходів та методи аналізу.
64. Кейнсіанська функція споживання.
65. Схильності до споживання та заощадження.
66. Вплив фактору часу на споживання.
67. Довгострокові функції споживання.
68. Сутність, роль та чинники попиту на приватні інвестиції.
69. Інвестиційні функції.
70. Проста інвестиційна функція.
71. Структура заощаджень.
72. Трансформація заощаджень в інвестиції на фінансових ринках.
73. Характеристика фінансових посередників.
74. Основні завдання центрального банку країни?
75. Що таке стримувальна монетарна політика?
76. Що таке стимулювальна монетарна політика?
77. Роль та структура банківської системи.
78. Джерела формування кредитних ресурсів.
79. Який взаємозв'язок існує між монетарною та фіскальною політикою держави?
80. Політика «дорогих грошей».
81. Політика «дешевих грошей».
82. Сутність та основні функції фіскальної політики?
83. Сутність та основні функції податку.
84. Основні принципи формування оптимальної системи оподаткування.
85. Складові податкової системи.
86. Характеристика кривої Лаффера.
87. Сутність та складові бюджету.
88. Сутність та причини виникнення дефіциту бюджету.
89. Які є види бюджетного дефіциту?

90. Заходи щодо зниження бюджетного дефіциту.
91. Назвіть основні статті видатків державного бюджету.
92. Назвіть основні джерела доходів державного бюджету.
93. Основні причини виникнення кризи зовнішньої заборгованості.
94. Зміст і структура бюджетної політики держави.
95. Особливості монетарної політики України.
96. Основи макроекономічного зростання.
97. Типи економічного зростання.
98. Наслідки економічного зростання.
99. Циклічність економічного розвитку. Економічний цикл і його фази.
100. Економічна криза.
101. В чому полягає суть міжнародних економічних відносин?
102. Назвіть об'єкти та суб'єкти міжнародних економічних відносин.
103. Назвіть складові міжнародних економічних відносин.
104. Назвіть критерії, за якими ООН розподіляє країни на групи.
105. Охарактеризуйте показники міжнародної торгівлі.
106. Охарактеризуйте структуру міжнародної торгівлі.
107. Які є позитивні сторони міграції?
108. Назвіть негативні наслідки міграції.
109. Назвіть види міжнародного кредиту.
110. Які етапи еволюції пройшла світова валютна система?
111. Назвіть розділи платіжного балансу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456–VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
6. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160–IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 9. Ст. 79.
7. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40–IV. Відомості Верховної Ради України. 2002. N 36. Ст. 266.
8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – N 47. – Ст. 646.
9. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95. 1995. N 9. Ст. 56.
10. База даних SCOPUS <https://www.scopus.com/>
11. База даних Thomson Reuters Web of Science URL: http://ipscience.thomsonreuters.com/product/web-of-science/?utm_source=Adwords&utm_medium=paid&utm_campaign=WoS&gclid=CJ21mL3jp80CFU07gQodB1sAMg&gclsrc=aw.ds
12. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 688 с.
13. Бліщук К.М. Економічний аналіз державної політики: теорія та застосування: навч. посібн. Львів: ЛПІДУ НАДУ, 2011. 160 с.
14. Економічна теорія. Політекономія: підруч. / за ред. В. Д. Базилевича. 9 вид. доповн. Київ: Знання, 2014. 710 с. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_ekon_omichna_2014.pdf.
15. Економічна теорія: навч. посіб. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
16. Економічна теорія: навч. посіб. у 2 ч. Н. Г. Ушакова, О. А. Кулініч, Л. М. Зарецька. Частина II. Харків: Монограф, 2018. 219 с. URL: lib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2681/1/ekon_teoriya_posibnik_2018_.pdf.
17. Економічна теорія: підруч. В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
18. Економічна теорія: Політекономія: підручник. За ред. В.Д. Базилевича. – 8-ме вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2012. 702 с.

19. Економічна теорія: політична економія, мікроекономіка, макроекономіка: 2-ге вид. перероб. та доп. навч. посіб. Н.П. Мацелюх, І.А. Максименко, І.М. В.В. Мартиненко, П.В. Круш, М.М. Теліщук, та ін. К.: Видавничий центр “Кафедра”, 2017. 220 с.
20. Кам'янська Т.М. Основи економічної теорії: підручник для мед. коледжів, училищ, акад., інст. медс-тва. К., 2018. 232 с.
21. Кібік О.М., Хаймінова Ю.В., Котлубай В.О., Редіна Є.В. Основи економічної теорії. Економіка та врядування: навч. посібн. Одеса: Фенікс, 2019. 216 с.
22. Кокарев І. В. Основи економічної теорії : курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
23. Кокарев І. В. Основи економічної теорії: курс лекцій. Дніпро: Дніпроп. держ. 8 ун-т внутр. справ, 2017. 220 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1833_26816253.pdf.
24. Крайник О.П., Третяк Г.С. Сучасна економічна теорія: навч. посібн. Вид. 2–ге, доп. і пероб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 240 с.
25. Лагутін В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. Економічна теорія: підруч. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
26. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. Проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
27. Малиш Н.А., Ільченко Л.В. Бюджетно-податкова політика України: навч.-метод. матер. К.: НАДУ. 2015. 52 с.
28. Малий І.Й., Галабурда М.К. Економіка державного сектора: навч. посібн. К.: КНЕУ, 2007. 280 с.
29. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навчальний посібник. Івано-Франківськ, «ЛілеяНВ». 2015. 348 с.
30. Основи економічної науки: 2-ге вид. допов. і перероб. Навч. посіб. для студентів, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, П. В. Круш, М. М. Теліщук, Т. В. Рябокiнь, М. О. Скорик. К.: Видавничий центр “Кафедра”, 2017. – 212 с.
31. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.
32. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка: пер. з англ. К.: Основи, 1996. 646 с.
33. Примаченко І.Ф. Основи економічної теорії: навч.-метод. посібн. Суми: ТОВ «Торговий дім «Папірус». 2011. 122 с.
34. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 448 с.
35. Соколов М., Горлач М., Гущенко В, Кримов М., Жилєнкова М. Економічна теорія: підруч. для вищої школи. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 532 с.

36. Суворова О.Л., Хаймінова Ю.В. Основи економічної теорії: навч.-метод. посібн. Одеса: Фенікс, 2011. 124 с.
37. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Мікроекономіка: підручник. К.: Знання, 2012. 134 с.
38. Тарасевич В.М. Економічна теорія. Політекономія: підручник. К.: Знання, 2012. 206 с.
39. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ: Видавництво ЛіраК, 2017. 240 с. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12136.pdf>.